Institute Béaloideasa Éireann
33 Sráid Mhuirbhthean Uach.
Baile Átha Cliath

not catalogued

Sgéalta

Micheál Mac Donnchadha (Páidín)

Clár

An Ceannaidhe Fionn (Óf. Aisgréidh) 1
Seán Dílis ([illegible]) 14
An Faoileán Cluice (Máirtín na Dúin) 26
'Sé pingne lá Aonaigh 7 é fliuch 78
An chaoi a bhfuair Hannraoi an ceol 81
Garconn Mór 85
An bó a d'ith an píobaire 86
Ceannaidhe an Phuill Bháin 91
Mac Rí i nÉirinn (a thaisg Mhúirnín etc.) 94
Broigeall 114
Garconnaí Cochall 115
Toirneach 116
Síolrú Tíg 117
Cochall 118
Pádraic Bacłámhach Ó Súilleabháin 119
Camroille 7 Tuir a Shlighe bradán 121

an taobh eile

Clár (ar leanamhaint)

Fursainnigh Carraig a Mearcain 122
An bhean a ṫáinig faoi ṫír 125

Sgéal an Ceannuiḋe Fionn

An Ceannuiḋe Fionn a bí ann
ċuir rí a bí ann ar a bfairrige é
feiceáil a bfaigfeaḋ sé amaċ céin
ċaoi a raib an fairrige ag imṫeaċt mar
ní raib fear a·bíṫ ann a bí com
meabharaċ leis a gCeannuiḋe Fionn.
Casaḋ eascan ansoin leis agus ċait
sé trí oiḋċe agus trí lá a seóladh
ó ṫáinig sé ag a driobaill go raib sé
ag a ... na cloigeann. Nuair a bí an
eascan caitte ansoin aige casaḋ gioleaċ
leis agus bí sé trí lá agus trí
oiḋċe ag imṫeaċt idir dá alt a bí air.
Nuair a bí an méid sin déanta aige
ṫáinig sé ag áit agus bfaca sé dó go
raib an ṡoiṫeaċ dá fuadaċ an
mór le sruṫ ann agus ċuir sé
cábla amaċ agus bí sí a tarraingt
a·ċábla ní gur ċuir sé cábla síoda
amaċ agus nuair ċuir sé amaċ an

cábla síoda. Ceannuiġ sé í. Sgaoil sé
saol amaċ ansoin agus fuair sí fuadaċ
ġéar gur cuireaḋ a cloigeann as a ċionn
agus go ndeaċaiḋ a cloigeann as amaċ
síos faoi'n taoide. D'fan sé ansoin
gur ṫosuiġ an taoide a' ḋul aníos
arís agus nuair a ṫosuiġ an taoide a
ḋul aníos ṫosuiġ an tsaol a ḋul
aníos 'na sliseógaí. Nuair a ṫosuiġ an
taoilde a ṫigeaċt arís níor rinne sé
aċ an soiṫeaċ a ṫarraingt suas a
ḋul an seoil. Bí sé seolaḋ leis an
sin gur casaḋ sgonsa éisg mór leis
agus bí siad com hárd agus naċ raibh
sé i ndon aon blas d'éin fairrige
feiceál an taob eile díob. D'orduiġ
sé fear suas i mbarr na gcrannaib.
Cuaiḋ fear suas i mbarr na crannaib
agus nuair a bí an fear ṫuas níor
rinne sé aċ a ċeann ġaire a ċur as
agus é féin a ċaiṫeaḋ an taob eile

~~den~~ ḋen ḃreac. "Gaiḃ suas" a deir
sé ~~leis a bí~~ le fear eile "céibrí" cé
sórt mí-áḋ a ṫáinig ar sin é féin a
ċaiṫeaḋ i bfairrge". Ċuaiḋ an fear
eile suas agus nuair a bí sé ṡuas
níor rinne sé aċ ~~a~~ a ṡean ġáire
a ċur as agus é féin a ċaiṫeaḋ i
bfairrge. "Bóil ní'l son ġnó a ċaiṫeam
amaċ níos mó" a deir a ceannuiḋe
fionn "aċ tá fios agam sa" a deir sé
"Céard tá an taoḃ eile den ċlaiḋe
sin tá Tig na hÓige". An sgian
a bí ina láiṁ aige ansoin níor rinne
sé aċ í iompuġaḋ ina láiṁ agus í
ċaiṫeaṁ i bfairrge agus ansoin ṡeól
sé leis agus ṫáinig sé abaile. Nuair
a ṫáinig sé abaile ansoin an oiḋċe
ċéadna a dtáinig sé a dtosaċ
sul dá ndeaċaiḋ sé ċoṁ fada
leis a rí ċuaiḋ sé amaċ sa ngairdín
agus sé'n ċéad ruḋ a fuair sé an sgian

sáiṫe i meall gabáiste ann. Nuair
a ḃíoḋ sé ċoim fada leis a rí anṡoin
d'fhiafruiġ an rí ḋe cé'n sgéal a ḃí
aige. "Ċonnaic mé iongantaisí" adeir
sé. "Cé na h-iongantaisí a ċonnaic
tú" adeir a rí. "Ċaiṫ mé trí
oiḋċe agus trí lá" adeir sé "ó ċaiṫiġ
mé ag driobaill easgainn go raiḃ mé ag a'
na cloigeann. Ḃí bolsgaire ag a
rí agus ní raiḃ fear a ḃíċ ar a talaṁ
ba ḃreaġṫa ná é. Nuair a ċualaiḋ
sé an ceannuiḋe fionn a ráḋ gur
ċaiṫ sé trí lá ag ḋul ó ḋrioball
easgainne go dtí na cloigeann" anois
adeir a bolsgaire "tá tú a tosuġaḋ
a ḋaṫaḋ." "Ċaiṫ mé trí oiḋċe agus
trí lá" adeir a ceannuiḋe "ag
imṫeaċt toir ḋá ḟiodán giolcaiġ"
"Ó" adeir a bolsgaire is fearr ná
sin é. Ṡílfeá go raiḃ ceann maiṫ
déanta ċeana ṗ aiḋ aċ ḃuail sé sin

é." "Bí mé go mo ṫabairt ansoin an-
níos le sruṫ" adeir a Ceannuiḋe
"gur ċuir mé cábla síoda amaċ agus
ansoin ċuir mé saiḋ amaċ agus ċonnaic
mé an tsaiḋ ag rucaieċ le sruṫ nú
go bfaca mé ceann di a ḋul síos
agus ansoin an ceann eile agus bí
sí síos go dtáinig sí aníos ina
píosaí". "A" adeir a bolsgaire
"buail sí sin amaċ uilig iad." "Bail
ṡeól mé liom ansin" adeir a
Ceannuiḋe fionn "go dtáinig mé ag
sgonsa bric móra agus bí ċaon
ċeann acab ċoin hárd le crann a
tsoiṫiġ. Ċuir mé fear suas agus rinne
sé gáire agus ċait sé é féin amaċ
a taoḃ eile díob. Ċuir mé fear
eile suas ansoin agus rinne sé an
cleas céadna." "Meas tú anois"
adeir a bolsgaire "an díċéille abí
orrab sin". "Níl fios agam" adeir

a ceannaiḋe fionn "Ní faca mise aon blas díċéille orraiḃ". "Bhí muise is le díċéille a rinne siad é" adeir a bolsgaire "sin ní áit maiṫ eiċiṫe a feiceál" "Tá tú caint cearc anois" adeir a ceannaiḋe fionn. "Bhí ṫuit mo sgian i bfairrige uaim san áit céadna ar mhiṫiġ na fir uaim agus nuair a ṫáinig mé abaile sí an céad rud a fuair mé í agus í sáiṫte i ndas gabáiste". "Bhí muise" adeir a ~~ceannaiḋe fionn~~ bolsgaire "is tú an fear is bréagaiġe do ṡeapainn ar an talamh mhóir". "B'féidir gur mé" adeir a ceannaiḋe fionn. "Aċ anois" adeir sé "leis a mbolsgaire a dtiocfá an donfuiċ liom-sa go spáinfinn na rudaí sin ḋuit" "Tiocfad" adeir a bolsgaire "má leigeann na máiġistir ann mé" "leigfead" adeir a rí "aċ caiṫfeaḋ a deanfas mise mar a dteasfaiḋ ~~[illegible]~~

ar ais naċ tusa atá a coinneál
a cloiġinn orm ċa agus mar a d'teastfaiḋ
tusa ar ais na raiḃ sé ċoiṁ maiṫ
dom féin a ḋul ann". "Níl aon ġnó
a'd a ṫiġeaċt" adeir sé leis a
ġeaṁruiḋe fionn "mar a mbeiḋ an
bolsgaire a teaċt a'd". Ṡeól sé
leis ansoin go dtáinig sé go dtí an
easgan agus go raiḃ sé trí oiḋċe
agus trí lá a ḋul ó na driobull go
dtí na cloiġeann". Dubairt tú
an fírinne an bobtai sin" adeir a
bolsgaire. Ṡeól sé leis aríst go dtáinig
sé go dtí an giolcaċ. Ċaiṫ sé trí
oiḋċe agus trí lá ag imṫeaċt idir
da alt. "Tá fírinne an iarra sin
a'd" adeir a bolsgaire. Nuair a
ṫáinig sé ansoin san áit a raiḃ
an fuadaċ ar a taoille ċuir sé
amaċ cabla síoda agus sgaoil sé
amaċ an tsail agus ċonnaic

a bolsgaire an tsail ag imṫeaċt
gur cuireaḋ a ceann síos agus an
ceann eile an aer agus gur súḋaḋ
síos í. D'fan siad ann anṡoin go
dtáinig a tsail aníos ina píosaí.
"Muise" adeir a bolsgaire is mairg
a ṁaslaiġ tú is aiḋ abí an firinne
ag gaċ uile ionntuġaḋ". Ṡeól sé leis
ansoin go ndeaċaiḋ sé go dtí an
sgonsa éisg agus ní fada tú
~~[illegible]~~ iongtas a bíṫ aċ an t-anró
abí sé fáġail ó 'n mbolsgaire ag
iarraiḋ dul i mbearr crann. "Bíol"
adeir a bolsgaire" níl aon ġno
a·msa abaile go dtí an rí mara
mbeiḋ tusa a·m agus níl baoġal
a·bíṫ ar a bpoinnte agus i dteiġfaiḋ
tusa ~~a~~ mbarr na crannoige naċ
gcaiṫfiḋ tú féin a taob eile. Aċ"
adeir sé ó 'Ċárlu go bfuil an firinne
uilig ann seo ḋuit mo sgian agus

Caiṫ amaċ í agus ar a bpoinnce agus
a dtéiġ tú abaile mar a bfáġ tú í sin
sáiṫte i meall gubáiste i ngáirdín a
rí abair go bfuil mé breaġaċ."
Ċuaiḋ siad abaile ansoin agus sgearr
go bfaca an ceannuiḋe fionn an tóin
báiṫte ag eiriġ ina ndiaiḋ. Nuair a bí
sí le linn briseaḋ isteaċ ~~lná~~ ar a gcionn
dubairt a ceannuiḋe fionn leis a
mbolsgaire "tabair leat an gró láidre
sin agus caiṫ amaċ ina béul é
agus brisfiḋ sí agus ní ḋéanfaiḋ
sí aon bilas ar a soiṫeaċ." Nuair
a bí sí a ḋul a briseaḋ isteaċ
ar a soiṫeaċ ċaiṫ sé an gró
ina béul agus bris sí agus níor
ḟan fleam sa bfairrige arís go
ceann cupla uair eile aċ sgearr
gur ṫosuiġ sí ag eiriġ arís. Nuair
a bí sí le linn briseaḋ dubairt sé
leis boġ saiḋeaḋ a bí sa soiṫeaċ

a ċaiṫeaṁ léiṫi. Ṫug a bolsgaire
leis é agus ċaiṫ sé isteaċ ina
béul é agus nuair a ċaiṫ ċiúin sí
arís. Nuair abí sí sgaṫaṁ
ciúnta ṫosnuig sí ag eirige arís
agus nuair abí sí le huin damsear
a ḋeanaṁ arís dubairt sé leis a
ḋul síos sa gcábain agus an cuc
abí an a ṫabairt aníos agus é
ċaiṫeaṁ léiṫi. Nuair a ċaiṫ sé an
cuc ansom léiṫi nuair a fuair sí an
méid sin le iṫe ċiúin sí anaċ
arís. Nuair abí sé ciúnta anaċ
ansom ní mórán ċeair go bfaca siad
fear a teaċt a marcuigeaċt ar ċapall
ar barr na fairrige. Ṫáinig sé suas
le taob a tsoiṫig. "Tá sé com
maiṫ duit" adeir sé leis a
gceannuiḋe fionn" iasaċt a bolsgaire
sin a ṫabairt ḋom go ceacramaḋ
maire" "bíoḋ" adeir a ceannuiḋe

fionn "Ní·l aon gnó agamsa abalta san
é sin a béiṫ agam." "Tá fios go maiṫ
na comġlaċa atá ort" adeir a ḟear
aċ tá mé tabairt mo láim is mo
focal duit naċ gcoinneóċaiḋ mé é
agus is láim agus focal duine uasal
iad". "Tá fios aim go b·eaḋ" adeir
a Ceannuiḋe Fionn. Cuaiḋ an bolsgaire
taoḃ siar de ar a· gcapall. Ní móran
aċair go raiḃ sé istiġ 'sa gcúirt ba
breáġṫa dá bfaca sé ariaṁ agus bí
bean aim agus an gró luiḋre agus an
boġa saiḋeaḋ agus an cuc istiġ ina
taoḃ. Bain an bolsgaire amaċ iad
agus ansoin ṫug fear a ċapaill (b'a
é dreaċair na mna é) íocslainte
leis agus leiġeas sé í. "Síl mise
an soiṫeaċ a báiṫeaḋ" adeir sí
Ruf go mbeicfeá féin aim mar
tá mé tuiċiġṫe i ngráḋ leat aċ

ar a .im." "Sé b'ḟuil naire é —" adeir
a bolsgaire. "Seo buataisí siubail
ḋuit" adeir sí. "Nuair a ċuibreas an
ceannuiġe fionn ag a rí tú u.il ort
aċ iad seo a ċur ort agus tiubhrfaid
siad seo ag a bfairrige tú agus beid
mise romhat." D'imtiġ léoċab ansoin
go dtáinig siad abhaile agus sé an ċéad
níaiċ a rinne an bolsgaire a ḋul amaċ
agus an sgian fáġail sa meall gubáisce.
Nuair a ṫáinig sé isteaċ ansoin
dubhairt sé leis a rí go b'sin sgian
a ċait sé féin i bfairrige agus go raib
sí roime sa ngáirdín nuair a ṫáinig
sé agus dubhairt sé naċ raib an
ceannuiġe fionn a' deanamh aon
breág aċ an fírinne 'sa ċuile
focal dá raib sé a rád. "Aċ tá
mise ḋul go tír na hóige anois"
adeir sé leis a rí. Dubhairt a
rí go bfeudfad sé naċ raib féin i

ndon é coimġeáil ar áit a biċ a
dtogróċaiḋ sé a ḋul. Ċuir sé ar
na bróga ansoin agus ḃuail leis go
ndeaċaiḋ sé san áit ar orduiġ sí
ḋó. Nuair a ċuaiḋ sé ċoin fada
~~bíoċ~~ leis an áit bí sí ann agus an
capall bán aici. D'fiafruiġ sí ḋe
a raiḃ sé a teaċt. Dubairt sé
go raiḃ aċ go gcaiċfeaḋ sé bealaċ
maiṫ fáġail agus gan aon ḋuine
ḃeiṫ ina ṁaiġistir air aċ é féin
Dubairt sí naċ mbeaḋ. Ḃuail
sciaḋ an siubail ansoin a nadainġeaċ
ar an eaċ caol bán

4/6/32

Ó n-a máṫair a ċuala Micheál an sgéal seo.
Pádraic O Flaiṫeartaiġ a sgríoḃ an sgéal

bíonann an cór

Seán Dílis

Faithful John

Rí a bhí ann ⁊ bhí mac aige. Bhí an fear seo aige i gcomhnaidhe. Seán Dílis a bhí air. Bhí sé dílis don Rí. Níor call dó bheiṫ a' breaṫnú ar ṫada. Bhí Seán a' breaṫnú i ndiaidh cuile ṡórt. Ní raibh aon ghnothaí ag an rí ach é. Bhí ~~[illegible]~~ mac ag an rí ⁊ ní raibh a ṡiúl aon aige le bheiṫ ina rí nuair a ~~buail~~ tháinig tragóid ar a aṫair, nuair a bhuail an bás an rí. Nuair a ḃraiṫ sé an bás a bheiṫ i ngar dó d'iarr sé leis an mac a rá le Seán Dílis teacht ċó fada leis go n-inseoċadh sé cupla focal cainnte dó. Nuair a ṫáinig sé ċó fada leis annsin: Anois a Ṡeáin Dílis tá mise a' dul a ~~[illegible]~~ fháġáil báis. Níl duine ar bith agam le fágáil i mo ḋiaidh ach thusa. Níl a ṡiúl ciall ag mo mhac go dtiocfaidh an

aon só. Breathnóchaidh mura ina dhiaidh. Níl
duine ar bith eile a breathnóchaidh ina dhiaidh
cé mar is breathnóchaidh mura. Tabharfaidh
tú ceart só a rogha rud a dhéanamh agus
coinneochaidh tú seomraí an tighe uilig
foscailte ach an seomra uaine, ach fainic
ar a bhfaca tú ariamh a leigfeá sa
seomra a bhfuil an doras uaine air.
Coinnigh glas ar an doras agus ná lig
ann choíche é nó go mbeidh sé adul
a bhriseadh an doras gan buidéir ann
'Geall Seán só é.

Fuair an rí bás 7 cuireadh é.
Cuir Seán go maith é. Ní raibh an mac
ag iarraidh comhairle ar bith ar Seán go ceann
dhá bhliain ach a dhéanamh cibé rud a
dúirt Seán só.

Lá amháin, maise ceard tá sa seomra
sin a bhfuil an doras uaine air?
arsa mac an rí le Seán.

Maise níl rud ar bith ann arsa Seán

16

aċ gur orduiġ t'aṫair ḋuinn gan an seomra sin a ḟosgailt nó go mbeaḋ sé féin trí ḃliaḋain caillte. Is gearr eile nó go mbeiḋ an tríoṁaḋ ḃliaḋain caiṫte agus féadfaiḋ tú annsin an doras a ḟosgailt sé ḃr rud atá ann

Ḃfada leis nā a ṡaoġal go mbeaḋ an ḃliaḋain caiṫte ḃí sé á ḟaire ar an dáta agus ar an lá annsin go dtáinig an lá. Nuair a ṫáinig an lá d'iarr sé ar Ṡeán an doras céanna a ḟosgailt.

Fosgolaiḋ mise an doras, adeir Seán ġabḟaiḋ mé féin isteaċ agus ~~...~~ ġabḟaiḋ tú féin isteaċ im' ḋiaiḋ feicfeaḋ go mbeaḋ rud ar biṫ ann a sgannróċaḋ ṫú

Ḟosgail Seán an doras 7 ṡiúbail sé isteaċ 7 ṡiúbail mac an ríġ isteaċ 'na ḋiaiḋ. Nuair a ṫáinig sé isteaċ sé an rud a connaic sé pictiúr mná, pictiúir iongantaċ sí a raiḃ an cloigeann óir ar a ċeann

Ḃí an inġean có breáġ gur ṫuit mac an rí i laġar nuair a connaic sé a pictiúir agus ḃí sé ag brath é a ṫoġáil. Ḃí Seán an-ġiúonna 7 an-ṡíl. Ḃí fios aige go ḋéanfaḋ ~~[illegible]~~ mac an rí iarraḋ leis an inġin rí ar an ḃpointe is ḟéicfeaḋ sé a pictiúir. Nuair a ḃí sé tóġṫa annsin aige, "Well anois," arsa mac an rí, "ní ḃeiḋ mise beo mara ḃfáġaiḋ mé an ḃean sin le pósaḋ.

Ní ġeoḃfaiḋ mé í sin le pósaḋ nó go gcuirfiḋ mé caoi orm féin. Caiṫfiḋ mé soiṫeaċ a fáġáil le dul san áit a ḃfuil sí agus caiṫfiḋ [illegible] sto cuṁsúin ór a ċeannaiġ agus a gcur isteaċ sa soiṫeaċ agus nuair a ġeoḃfas mé san áit a ḃfuil sí ġeoḃfaiḋ mise có fada léiṫe go spáinfiḋ mé iad agus b'féidir go meallfaiḋ mé liom í adeir sé. Ní ḃfuiġfiḋ mé í mara ḃfuadaiġiḋ mé í.

Fuair sé an soiṫeaċ annsin

agus ~~[illegible]~~ ċeannuiġeadar cuinsí cupáin óir sgeana agus ~~[illegible]~~ spúnóga óir agus ċuile rud a ḋeilfeaḋ do ċúirt nó do ḃórd agus ċuireadar isteaċ sa tsoiṫeaċ iad. Ṫógadar seol ar an soiṫeaċ agus ṡeoladar ab fada leis an tír a raiḃ an inġean rí ina ċóṁnaiḋe. Nuair a ṫáinig siad i dtír ġléas Seán dílis é féin i n-éadaċ ċeannuiḋe agus ṫug sé leis roinnt de na cupáin óir agus de na nite eile a ḃí sa tsoiṫeaċ aca. Ṡiuḃail sé leis go dtáinig sé go dtí an gcúirt a raiḃ an inġean rí. Nuair a ṫáinig sé go geata na cúirte ḃí beirt cailíní a[illegible] a ḋul amaċ agus nuair a connaic siad an ceannuiḋe, ó ċeann tá annsin agat? adar siad.

Sgeana is spúnóga óir adar Seán dílis agus nidaí a ḋeilfeaḋ do ċúirt.

Fan annsin adeir cailín aca leis agus glaoḋfaiḋ mé isteaċ go n-innsiġiḋ mé don ḃean uasal atá istiġ ḃfuil

go gceannóċaḋ sí rud éigin uaiḋ

ḋéan, adeir Seán Ðíle

Ċuaiḋ agus ṫáinig an ḃean uasal amaċ

Nuair a connaic sí na hearraiḋ a ḃí ag Seán Ðíle ḋúḃairt sí go mba ḋeas iad.

"Go breaċ, adeir sí leis.

Níl mórán ama agam agam adeir Seán agus níl mórán de na hearraiḋ seo agam aċ somplaí ó'n soiṫeaċ. Ba ċeart duit teaċt ċó fada leis an soiṫeaċ go bhfeicfiḋ tú a bhfuil againn. Tá mac liom i n-éinfeaċt liom freisin adeir sé a ḋéanamh ar sé féin, ḃéiḋir go dtaiṫneoċaiḋ sé leat.

Ḃéiḋir, adeir sí gabhfad,

Ṫáinig siad anuas ċun an tsoiṫiġ annsin. Nuair a ṫáinig siad ar bord ḋúḃairt Seán Ðíle an ḃean uasal a ṫaḃairt síos sa gcábán. Ṫug agus ná ṫug féin ní raiḃ loċt ar biṫ dá ḟagáil ~~aige~~ aice

ar a ċomhluadar. D'ordaiġ sé don ḟuireann an soiṫeaċ a ċur ċun seoil agus déanaṁ ar an mbaile. Nuair a ḃí siad a' déanaṁ ar an mbaile annsin ċuaiḋ féin díleas i gceann an tsoiṫiġ faoi agus ċuir sé leaġ-ċeaṫramha faoi. Ní raiḃ féin saoṫar ná rud ar biṫ naċ raiḃ féin indon aḋmáil a ḃaint as a gcuid cainnte. Ḃreaṫnuiġ sé ós a ċionn agus ċonnaic sé péire coróg ag imṫeaċt an bealaċ ceadna a raiḃ an soiṫeaċ a ḋul. Is geárr gur ṫosuiġ na coróga ag caint le n-a ċéile.

Ṫá muise adeir an ċéad ceann aca a labair "ṫá sí a ḋul siar aice (aige)."

Is beag a ṁaiṫ ḋó sin adeir ceann eile

Tuigim sin adeir an ċéad ceann

Is geárr go mbéiḋ an capall mara ar an talaṁ adeir sí

Agus céard a ḋéanfas an capall mara?

Ḋéanfaiḋ sí mac aṁáin a marḃú agus an ḃean a ṫaḃairt uaiḋ adeir an ċoróg eile

Agus dá mbeaḋ fear ann agus claiḋeaṁ aige a ḃainfeaḋ an cloigeann ḋí ceád a ḋéanfaḋ sí adeir an ċéad ċoróg

Dá mbeaḋ, adeir an ċoróg eile ní ḟéadfaḋ sí tada a ḋéanaṁ aċ cén ṁaiṫ ḋó í a ṁarḃú, dá marḃuiġṫí ~~féin~~ an capall féin nac ndúiscfí an ḃean marḃ faoi ċeann dá lá 'na ḋiaiḋ

Ó dá mbeaḋ fear cliste ann a sroṗfaḋ a ċuid cuisleaċa agus a ḃainfeaḋ braon fola faoi na cíċ ḋeas amaċ ḋúiseoċaḋ sí ċó maiṫ is ḃí sí ariaṁ ⁊ ní ḃeaḋ tada uirṫi níos mó, adeir an préaċán.

Ní raiḃ facal san laḃairt na coróga nár ṫuig Seán ḋílis.

Nuair a ṫáiniġ slad ríṁ ġaḃ Seán amaċ ar an sroiċaí. Ḃí an claiḋeaṁ 'na láiṁ aige is ġearr go ḃfaca sé an capall

ruia a ṫigeaċt. Ḃuail sé faoi n-a ċoṁair
gur ḃain sé an cloigeann ḋí. ~~Ġearr~~ ḃain sé
an ceann ón gcolainn agus ċuir sé an
ceann arís i riocht is naċ mbeaḋ an
ceann i ndon aon obair a ḋéanaṁ

Céard tá déanta agat, adeir inġean
an rí, mo ċapall marḃ agat

Maraċ go raiḃ sé ceart agat é a
ḋéanaṁ ní ḋéanfaḋ sé é adeir mac an rí
ní ḋéanfa sé sin aon ḃlas ar bealaċ gnaiṁ
ó ḃéiḋ go raiḃ, adeir sí

Ní raiḃ aon ḃlas suime ann níos
mó annsin aċ ḟós siad, agus i gceann
ḋá lá ṫuit sí ar a seasaṁ. Táinig
Seán Dílis 7 leig sé braon fola aise mar
ċuala sé an ċosc a ráḋ. Ḋéiriġ sí ċó
maiṫ is ḃí sí ariaṁ.

Nuair a ċonnaic mac an rí an ḟuil
ċuir ~~ċuir~~ sé fios ar an ngárda agus cuireaḋ
Seán Dílis isteaċ i bpriosún. Níor ḋubairt sé
aon focal agus ní raiḃ aon maiṫ ḋó a ċainnt

23

Nuair a ṫáiniġ an sgeál annsin agus ṫáiniġ an breiṫeaṁ 'sa ṫsgeál ní raiḃ mórán dá ráḋ ag Seán agus sé an breiṫ a ṫugaḋ air é a ċroċaḋ. Cuireaḋ fios ar an ngroċadóir agus ṫáiniġ an croċadóir.

Nuair a ḃí sé ullaṁ ar a ṡeafoil le croċaḋ, anois adeir an breiṫeaṁ rud ar biṫ atá le ráḋ agat abair é

An t-am a raiḃ a aṫair dá ḟágáil báis ċuir sé fios orm agus duḃairt sé liom aire a ṫaḃairt dó agus ciall a ċur ann. Ní raiḃ sé aċ óg. Ċonnaic sé deifriġir na mná seo annsin agus ní raiḃ aon rud uaiḋ aċ í a ṗósaḋ. Ċuir mé féin suaiṁ orm annsin go bfuadóċaḋ muid í, mar ḃí fios agam naċ bfaiġfeaḋ muid í ó n-a haṫair í. Nuair a ḃí sí a tiġeaċt annsin sa roiċeaċ agus í a tiġeaċt liom ċonnaic mé trí ċroġaí san aer ós mo ċionn agus tosuiġ siad á casaḋ le ċéile duḃairt ceann

aca an céad uair. Tá sí a' dul siar anois aige.

Is beag a ṁaiṫ ḋó a ḋeaṗaḋ an ceann eile luiġe sin.

Ó aḋeir an ċéad ceann a labair. Cor ḟás tú an capall rua a ṁarḃóċaḋ mac an rí, agus muise ag éisteaċt leób dá dtuigfinn

Dá mbeaḋ fear eile ann annsin a ṁarḃóċaḋ an capall rí aḋeir ceann eile aca ní ṫeangbóċaḋ mac an rí air

Dá marḃuiġeaḋ féin aḋeir ceann eile aca is beag an ṁaiṫ sin, naċ ngeoḃfeaḋ tigeaṙn an rí bás dá lá ina ḋiaiġ sin agus mara mbeaḋ fear cliste ann a leigfeaḋ braon fola faoi n-a ċlí deir amaċ ġeoḃfeaḋ sí bás, agus dá leigfeaḋ ḋeireoċaḋ sí:

Bí muise ag éisteaċt leis na corosaí dá ráḋ sin agus nuair a ṫáinig an capall rua marḃuiġ mé an capall rua

agus nuair a ċuir an ḃean léiġ mé an
braon fola ~~[illegible]~~ agus ṁeasa raiḃ an
Éireann ag na conogaí ~~an gcapall~~ rua d'éirigh sí agus
Rinne sí é sin adeir an ḃean. ṁarḃuiġ
sí an capall rua. Ní raiḃ aon ḃéiṫ aige ort
faoi 'n capall rua a ṁarḃú agus má
ḋeantar aon ḃlas ort mícéoiċaiḋ mise uaiṫ.
Ná ~~ṫá~~ sí a dul dá ġíocaḋ mícéoiċaiḋ
mise uaiṫ, adeir sí, le mac an rí.

Leigeaḋ Seán Óilis saor. Ḋḟan sé
i n-éinḟeaċt leob, faoi ċeann bliana
bí cúpla acaḃ agus nuair a ḃíoḋar
ag éirġe suas ní raiḃ aon blas suime
ina n-aṫair ná ina máṫair acaḃ aċ i
Seán Óilis. Ḋḟan Seán i n-éinḟeaċt
leob go ḃfuair sé bás. Ní ~~[illegible]~~
an ḃean ċóṁlaċ ar ón ċa.

[Sráinlaiḋ a ċuala mise an sgéal seo ~~[illegible]~~
ag a inġin Sal. Léiġ sise an sgéal i mBéarla i leaḃar
ḃrimm agus d'innis sí an sgéal dámsa i nGaeḋilg
Ní ḃeaḋ sí suaiṁneaċ nó go ngoiḋfiḋeas síos é.]
4 . 6 . 1932

An faoileán Cluise nó
Maoilín sa dún

Bhí an Féinne fadó agus seacht gcatha na Féinne i nÉirinn agus nuair a théidheadh cuid acab amach a' fiadhach agus a fionnsgaradh sa lá d'fhágadh siad fear ag an bhfairrge a faire an chósta ar faitchíos go dtiocfadh aon namhaid isteach orthab. D'fhága siad Diarmuid Donn an lá seo a faire an chósta 7 ní fada a bhí sé nuair a chonnaic sé curachán sníomhaí a tigheacht, iompuigh céad uisge agus gan innte ach aon fhear amháin agus bhí sé a tigheacht isteach go stairig sé cun cainnte leis.

'Is ann duit, a Dhiarmuid,' adeir sé

'Is ann ceana,' adeir Diarmuid, adeir sé

Cá bhfuil an Fhéinne indiu agus seacht gcatha na Féinne

'Ó níl siad ag baile adeir Diarmuid tá siad a fiadhach is ag fionnsgaradh adeir sé

Tá mise gos o chun faoi gheasa agus faoi mhórdhioma na bliana adeir sé ... féin, an Fhéinne agus seacht gcatha na Féinne a

27

ṫiġeaċt ar ḋinnéar liom-sa

'Cé ḃfuiġfimid tú?' adeir Diarmuid

"Lean mise adeir sé ~~agus~~ i gcarraig
agus tabair leat clár agus bí dá ġearraḋ le
sáḃ ar ḃarr na farraige caiṫ na sliseoga
ar ḃarr na farraige. Cuile áit a gcaiṫfiḋ
tú iad fanfaiḋ siad, ní corróċaiḋ siad
agus ḋéanfaiḋ siad solus doṁ féinn
nuair a tiocfaiḋ siad."

Ó'imiġ le Diarmuid 7 ṫug sé leis
a ċarnaċán a ṡáḃ agus a ċlár agus
bí sé á leanúint i ndiaiḋ an buacaill seo
agus an clár dá ġearraḋ aige nó go dtáinig
siad ar ċarraig amuiċ i lár na farraige
agus ṡroiċ Diarmuid suas leis

Mo ġráḋ agam a Ḋiarmuid adeir sé
marar ṡíl mé naċ raiḃ tú id' ḟear
leat ċé maiṫ é tá tú!

Bí ~~ṡáḃ Diarmuid~~ mise i m'ḟear maiṫ ariaṁ adeir Diarmuid
Níor ḃuail aon ḟear dráiṁ ariaṁ orm

Ó ní dá ráḋ sin atá mé adeir <u>Maoiltí</u>

sa Dún (ḃí ainm fear na curraiġe), aċ ḃímid
a casnuġ is a comráḋ le céile!

Ġaḃ Diarmuid amaċ ar an áit a raiḃ sí agus ṫosuiġeadar féin a' casnuġ le céile agus ḋ'foṡgail an aill agus síos leis an ḃfear so Maoilín sa Dún 7 nuair a ṡíl Diarmuid a ḃeiṫ ċíos ina ḋiaiḋ ní ḋeaċaiḋ síos aċ barr ordóige a ċoise nuair a ḋún an aill aċ ní rinneaḋ aon ḋoċar ḋó aċ gur coinniġeaḋ annsin é ar an aill nó go ḋáinig an Ḟéinn 7 flaiṫ ġaċa na Féinne, go ḋáinig siad ċó fada leis

Ara cén bealaċ atá leat adeir Fionn MacCumaill, nó cén sórt áit a ḃfuil tú cor ar bi?

An fear a ċuir ġeasa mud Maoilín sa Dún tá sé imiġṫe síos annseo adeir Diarmuid.

Nuair a ṫáinig siad uiliġ amaċ ar an aill ní raiḃ ann aċ go raiḃ siad ar an aill nuair a ḋ'foṡgail sí agus ċuaiḋ siad síos uiliġ

sa Dún (b'ṡin ainm fear na curraiġe), ach bímid a casnuġ is a comráḋ le céile!

Ġaḃ Diarmuid amach ar an áit a raiḃ sí agus ċosuiġeadar féin a' casnuġ le céile agus d'ḟosgail an aill agus síos leis an ḃfear so Maoilín sa Dún ⁊ nuair a ṡíl Diarmuid a ḃeiṫ ṫíos ina ḋiaiḋ ní ḟeacaiḋ síos ach barr ordóige a ċoise nuair a ḋún an aill ach ní rinneaḋ aon ḋochar dó ach gur coinniġeaḋ annsin é ar an aill nó go dtáinig an Ḟiann ⁊ flaiṫ geaṫa na Féinne, go dtáinig siad chó fada leis.

Ara cén bealach atá leat adeir Fionn MacCumhaill, nó cén sórt áit a ḃfuil tú cor ar bit?

An fear a ċuir ḃfara mud Maoilín sa Dún tá sé imiġṫe síos annseo adeir Diarmuid.

Nuair a ṫáinig siad uilig amach ar an aill ní raiḃ ann ach go raiḃ siad ar an aill nuair a d'ḟosgail sí agus ċuaiḋ siad síos uilig

29

Nuair a ṫáinig siad isteach ag Maoilín sa Dún bhí fearaḋ na háite aige rómpa agus dubairt sé go gcaiṫfeaḋ ~~sé~~ siad dinnéar a ġléas dóib féin.

Ṫabhaiḋ amach adeir sé 7 tugaiḋ isteach cupla bairb muice ar an ḃfail!

Ġaḃ siad amach ġil siad na muca a ṫabhairt leob. Ḃíonaig collaí mór a bhí i gcóir na falaí agus nuair a ċonaic sé é féin sgannruiġ sé iad. Ṡíl siad go raib an saoġal tuitiḋ ar a ċéile agus rith siad. Ṫáinig siad isteach agus dubairt siad nach dtiubraiḋ.

Ṫáinig suas a' blocáin Ceann Reamhar adeir Maoilín sa Dún le mac a bhí aige féin agus tabhair isteach cupla ceann de na bainbh sin.

Ċuaiḋ blocáin Ceann Reamhar amach sa ḃfail agus rug sé ar ċluais ar ċaon ceann de na muca móra sin agus rug sé ceann isteach ġach aon láimh leis isteach agus marbuiġ sé iad.

Éiriġiḋ, adeir Maoilín sa Dún agus tabhairiḋ

ceann de na sceith fuaradóir an feilceacán mór
Connaic Máirtín ceannaí sa ngeimhreadh. Ní raibh
sé beo nó marbh.

30

sruthán dá ċorcán uisge. Déanaidh fear de na fearaibh 7 cuir sé lúbán sa gcorcán ach ní raibh sé indon é a ċroċadh. Ṫáinig fear eile aca a cuidiú leis ach ní raibh siad indon an corcán a ċroċadh san urlár ná dá mbeadh an féinne 7 seaċt gcéad na féinne a cuidiú leis ní ċroċaidís san urlár é.

Ar maidin a ḃí fir Ṁáire [illegible] [illegible] agus an corcán folamh [illegible] [illegible], ar a [illegible] agus ann adeir Máirtín sa dún

Tháinig fear a ḃlocáin Ceann Reamhar adeir sé le n-a ṁac agus tabhair sruthán dá ċorcán uisge.

Déanaidh blocán Ceann Reamhar 7 ċuir sé lúbán ins gach aon ċorcán aca agus ċroċ sé leis iad corcán ins gach aon láimh. Thug sé sruthán an dá ċorcán uisge 7 ċroċ sé ó'n cionn na teineach iad dá mbruith go dtiocfadh sé na muca. Nuair a ḃí na muca ullamh déanaidh Máirtín 7 roinn sé dá bhí do ċaon duine díobh 7 ḃí ceithre

Cá bhfuil an fear a ḋéanfaḋ an ṗort sin?

Cá bhfuil an fear a ṁill an ṗort orainn?

leis annsin ann, dá mbuḋ, dá leis déanamh do ċaoin mnaoi aca

Ó bhfuil ḟios agat a Fhinn mic Cumhaill aḋubairt Maolán ní Ólláiḋ ní aon bhlas de fios go ndéanfaiḋ tú é le sgéal fíor Fiannaiḋeachta. Tá mise a dul a ḃreiṫ an ċéad cuid don ḟeoil aḋubairt sé agus ḃruinfiḋ mé é le sgéal fíor fiannaiḋeachta

Ḃí mise ⁊ mo ṁáṫair annseo fadó ⁊ ní raiḃ aon rud dá ḋéanaimís againn ach a' baint bearna dá ċeangal ⁊ dá ḋíol agus a ceannaiḋ a(r) mbáid ann, aḋubairt sé ḃí mé lá sa ngeall ⁊ ċonnaic mé an bó ḃreaġ bainne ⁊ ḋéarfá a raḃ go raiḃ ḋá ṁaiṫ bainne aice. Ċaiṫ mé uaim an bearna ⁊ ċuaiḋ mé i ndiaiḋ na bó agus ṫug mé abhaile ag mo ṁáṫair í. Nuair a ṫug mé abhaile ag mo ṁáṫair í bí ṁórċion ag mo ṁáṫair orm. Ḃí bainne na bó dá(r) ndóṫáil uilig ní ḃíoḋ aon ḋeoir orm féin ċuiḃ lá ach ag imirt ar ċúl an

dá ḟeabair a ṫabairt aire don bó sin
le a bí mé a ṫabairt aire dí ṫáinig
stócaí eile ⁊ bí tairiḋ acab. níeall
siad leoṫab mé a' bualaḋ báire agus
nuair a bí an báire buailte ṫáinig mara
san áit ar fága mé an bó le na
ṫabairt abaile ⁊ ní raib aon bó ann

Bí mé dá toraiḋeaċt go raib píosa
mór den oíċe ann ar ṫáinig mé
annseo go dtí mo ṁáṫair. Nuair a ṫáinig
mé isteaċ sé an ċéad focal a labair
sí liom Cá ḃfuil an bó

Dubairt mise gur imiġ an bó uaim

An rabair a' breaṫnú uirṫe ag imeaċt
adeir sí

Dubairt mise go raib. Dubairt sise nac
raib agus b'fíor dí, ní raib

Cuir sí faoi ġeasa ⁊ faoi ṁíḋ ḋroma
na bliana mé gan an teaċ a ṫaobaċt
go bfuiginn an bó ċuice ⁊ mara bfuiginn
go raib an bó caillte cordáis ⁊ fanaiḋ uaiṫe

bhuail mé féin liom 7 chodail mé annsin
agus chaith mé trí lá ag ithe torthaí crann
agus níor thaobhaigh mé teach ná gabhar ach ag
imtheacht a tóraidheacht na bó. Nuair a bhí
trí lá caithte agam a tóraidheacht
na bó maidin moch ~~...~~ an ceathramhadh lá
chonnaic mé ar bruach na fairrge 7 bhí call
ós mo chionn 7 d'éirigh an bhó ar chrúbaibh
na coille 7 shíl mise a dhul romham ach
chuaidh sí 'san fhairrge í féin 7 rith mise
ar an [illegible] uisge go dtig mise an
fairrge orm féin. Níor stop sí ariamh
go ndeachaidh sí go tír fó thuinn 7 isteach
i [illegible] breágh agus níor lig sí sin
go ndeachaidh sí ós fada le cainnt an Rí
agus isteach i bpálás an rí san áit
a raibh an rí féin

Connaic an rí an [illegible]
a bhí orm · mé
agus ~~...~~ i n-áirean spreadball uaite agus
fiafruigh sé liom: Cé dhuit ar n'athair
í féin ... féin, ...

d'árduigh mé liom í agus ċuimhnigh mé
orm féin a dul amach dom go mbéadh go raibh
rud éigint aige a raibh faitcíos air
go dtabharfainn liom é 7 d'fill mé isteach
agus ṫug mé liom an inghean agus ṫug
mé abhaile annseo ag mo ṁáthair í. Agus
ṗós mé í. Sin é an ċéad ṁac a bí
agam bhlocán Ceann-Reathar. Níl sé sean
athair Maoilín. Ní raibh againn ach é
Marach ní ḟéadfaḋ sé a ḃeiṫ ar a
aiṫní adeir Conán 7 a ṡúil leat féin dó.
Éirigh suas anois aríst adeir Maoilín
agus féach a bhfuil mo chuid sé an feal
bruithte fós
D'éirigh Fionn 7 ċuir sé píce sa bfeoil
féaċaint a raibh sí bruithte. "Ann atá."
adeir Fionn 7 ~~do~~ mise is dá mbeadh sí
dá bruith le raċtaint.
A Fhinn mhic Cumhaill, adeir an bean
ag éirighe anuas ar an seomra, bruithfidh
mise do chuid feola le sgéal is iongnaighe ná

a sgéal. (bhí an nine ar an mbord dá bhruisi le sgéalta)

Thill sé isteach an uair sin adeir sé agus thug sé leis mise ó m'athair go dtugadh sé anuas mé. Nuair a thug sé anuas mé bhí mé annso go raibh sé in am agam an blocán ceann-reamhar sin a chur ar an saoghal agus ghabh mé abhaile nó gur chuir mé an blocán ceann-reamhar ar an saoghal. Ní raibh spórt agam féin ann ná ag an scaiftín ná ag duine ar bith sa teach. Thárla mar sí na Spáinne uaisí gan páiste gléasta ó an caoi a raibh a thigeacht dom tarraingt na le pósadh. Síl sé nach raibh me ag aon duine Nuair a connaic sé an taighsín a bhí agam bhí sé a dul ag imtheacht agus mbaraigh sé liom an chéad uair a gabhfainn 'un leabhair le Máirtín Cuighnín ar féin 7 béadh mar ní bheadh ná sin agam Nuair a tháinig mé abhaile annsin bhí

blocán Ceann-Réaniġ ar mo ḋruim agam
ṫug ~~[illegible]~~ Maoilín anuas ar mo ḋruim é. Ḃí spórt
ag Maoilín ann ní raiḃ iongantas mar ḃí
sé i gcompánaċ leis. Níl aon caraid
dá ndéanaiḋ mise ion leaḃar le Maoilín
agus nać ar ṡiac rí na ḃráṫanna a ḃíon
a cainnt agus go ḋeimhin ḃí cosmalaċ
fear air ḃí amhlaiḋ a ḃí sé agam annsan
a ḋairiġ mé mé féin a ċur i gcoḃlóiḋ
agus ġaḃ mé abhaile agus agus ḃí mac
breaġ agam 7 ná ḃí ba ḃreaġ an
mac é ḃí fleaḋ aige ~~i gceart~~ i gclár a ṫalamh
agus fleaḋ orm i gcúl a cinn a lasfaḋ gaoṫ 7
grian air. Ḃí spórt aim féin ann ḃí spórt
ag mo ṁáṫair ann ḃí spórt ag m'aṫair ann.
Ḃí spórt ag cuile duine ann. Ṡíl mé nár
ċuala an spórt a ḃí ag Maoilín ar n-blocán i
gcomórtas leis an spórt a ḃeaḋ aige iar an
mac seo ḃí sé có breaġ sin. Ní raiḃ
doiṫ ar ḃí orm a ḋul abhaile leis an
ḃráṫair go ḃfeiceaḋ Maoilín ag ceannaḋ nać

mbeaḋ cur síos ná inḋeacaiġ scéil ar an gceann a ḃí ag Maoilín air. Ṫug mé liom ar mo ġuailinn é. Nuair a ṫáinig mé isteaċ d'iarr mé le Maoilín a ḃreiṫ anuas domh ó ġuailinn. Rug sé anuas domh ó ġuailinn é agus ḃreaṫnuiġ sé air. Ní ḋearna sé aċ breiṫ ar ċaol a ḋá ċos air 7 a ċloigeann a ḃualaḋ faoi'n mballa agus é a ṁarḃú. Ċuir sé suas i seomra ḋuḃ ḋorċa anáirde é ó ṡoin agus mé faoi ċuile an ré-ċoinnle agus mo ḋreiṫiúirín a ḃreaġnuiġ orm faiṫċíos go scaoilfeaḋ sé sa ṡaoġal go ḃfuiġeaḋ sé fear a ḃainfeaḋ sásaiṁ de Ṁaoilín faoi'n méid a ḃí déanta aige orm-sa.

Féaċ anois a ḃean inġe Ċaiṁaill a ḃfuil do ċuiḋ sa sin feoil ḃruiġte.

Tá ataiṫ sé agus scaiṫ ṁnuaige níos ḃruiġte ná a ċéile.

Ḃruiṫ uisge le tinneas, a ḋaoine, aċ ḃí geasán a cur ḃréag isteaċ,

Leagṫí anuas annsin buird bíḋ ⁊ ṡuiḋ
ag an bhféinn ⁊ ag scaiṫ gcaiṫ na féinne
agus nuair a ḃí a sáiṫ iṫte agus ólta
aca sgaraḋ amaċ luaċra ar an urláṙ
dóiḃ. Ṫit siad siar a ċodlaḋ agus
ċuaiḋ Maolṁín a codlaḋ le n-a ḃean an
oiḋċe sin nuair a fuair sí amaċ gurḃ
é féin a ḃí ar bealaċ. Ar an mbronnuiġe(?)
bog(?) is á ḃí siad sínte sloċ(?) ḃí siad
ruiṫe ina gcodlaḋ. Aċ ḃíoḋ duine luiġeaċan(?)
agus sin(?) ... ag Fionn mac Cumaill. Ní
raiḃ sí ina luiġe bailiḋ(?) nuair ṫáinig
bean anuas ar an seomra ċuige, bean óg.
A Ḟinn Mhic Cumaill, adeir sí, is olc
an áit a ḋeagais(?) siḃ le búr ḋaġáil(?)
Is olc an cuireaḋ ag Maolṁín é. Sé an
caoi ar mian sé siḃ é le cuile duine
agaiḃ a ṁarḃuġaḋ nuair a ṫitfeas siḃ(?)
codlaḋ ḋraoiḋeaċta orraiḃ. Tá sí [ar na]
fearannaiḃ ċeana, adeir sí, aċ tá an iseoḋ(?)
ag Maolṁín faoi na leabaiḋ grasṫ(?) [solaṙ]

graob ceoil a ṫuig sé leis ó n-a ḋóiṫin
Ṫuibrioḋ mise amaċ iad 7 leagfaiḋ
mé amaċ ar an ~~bfairrge~~ ~~iad~~ an graob
colainn 7 ar an bproinnce bocht — is a
leagfar mé ar an bfairrge ⁊ cuirfiḋ
an graob ceoil na feannaiḃ amaċ
béiḋ an graob colainn a déanaim colainn
dób 7 an graob ceoil dá(r) rinneaḋ
agus luiġ siar annsin go toll, a Ḟinn,
adeir sí, agus. ṫuibrioḋ mise amaċ
an dá ġraob

amógaí / Ṫuáirpa / = leabain

Ṫuig sí amaċ an dá ġraob ó
leabaiḋ ṁaoiliṅ. leag sí an graob colainn
rompa amaċ 7 an ġraob ceoil ina ndiaiḋ
Có luaiṫ 7 leag sí an graob colainn ar
an bfairrge d'ḟorgail an aill 7 ṫnáiṁ
slat amaċ ar an dún. Ḃí sceul
dámbocáil ar barr na fairrge gur cuireaḋ
i ḃfeiċ ar ḃráig ḃuin Éadain iad. Ba é
Fionn an ċéad duine a ḃéiriġ 7 ḃfacaiḋ
dó go ḃfaca sé rud nárbh ionaiḋ ar barr na

na farraige ba ġeárr go bfaca sé ċuige
Curraċán snáṁa iompaiġ céad uair
agus gan inte aċ aon ḃean aṁáin

Ó a fuinn adeir sí ḃí fios agam gur
mar sin a ḋéanfá é — gan na sceóla a
ċur ċuice

Nach bfeiceann tú go bfuil an codlaḋ
imo ṡúilí fós adeir sé níl ann aċ gur
ṫug mé faoi ḋeara ṫú

Ḃí ḟios agamsa go maiṫ adeir sí
go raiḃ an codlaḋ trom orat

Ṫug sé ḋí an dá ġraoiḃ graoiḃ an
ċolair ⁊ graoiḃ an ċeoil agus níor leig
sé uaiḋ í nó gur ċromnuiġ sí leis

Má ḃíonn tada agam ċe so ḃárr
agamsa a fuinn adeir sí ceárd a ḋéanfar
ḃac leis.

Má's inġean a ḃéas agat adeir fionn
Connuiġ í. Má's mac a ḃéas agat cuir
ċugam anuas é

Ní leigfiḋ sibh duine ar ḃiṫ eile

i ḋeiġ ar an oileán seo agus go deo
gan é a ṁianaiḃ adeir sí

~~[illegible]~~ Ṫóg sí fáinne as a póca 7 rinne
sí dá leiṫ de 7 ṫug sí ceann aca dó

Má's mac a ḃéas agat, adeir sí, fionn
tabair é sin dó agus aiṫneoċaiḋ mise é

Ḋfágaiġ sí léiṫ an dá ġrasḃ agus
d'imiġ léiṫi. Leag sí isteaċ faoi leabaiḋ
ṁaoltin iad

Nuair a ḋúisiġ Maoltin. Cá ḃfuil
na ḟiannaiḃ Éireann? adeir sé

Ó Saoġal duit, adeir sí, ḃeaḋ siad
ar ais arís ó d'imiġ siad as seo
i ndeire na hoiḋċe aréir, adeir sí

Cuirfim-se adeir sé, na dromanna a
ċuir mac Dé le hÉireann gan aon ċeart
a ċur ar na fiannaiḃ arís go deo
An rud a ṡíl mise a ḋéanaiḋ leob.
Ḋéanfaiḋ siad-san liom-sa é dá dtogruiġeaḋ
siad é

Ba daor uaṫaḃ a ḋéanaiḋ adeir an

Ní mórán is fiú aon sgéal ach mara bhfuil an ċainnt ḃreaġ ionnta.

ḃean óg. Dá dtogruiġeaḋ stad a ḋéanaṁ leat d'ḟanfaḋ stad é. Sgaoil sí abhaile annsin í. Luiġ sí na graḋbaċa leis go ndeacaiḋ sí i gceann a hataiḋ go Tír fó Ṫuinn. Ḃí [illegible] aimsire ann annsin. Ḃí na doiċiúṁaí a raḋ sin mío-ċoltanaċ a ġlac sí. Ṫáiniġ mac Rí na Fraince dá tearmaiġ. Ḋuḃairt a haṫair leis go raiḃ sí tinn. Ḃreaṫnuiġ mac Rí na Fraince uirri 7 duḃairt sé go raiḃ sí le haġaiḋ clainne.

An fíor an rud? adeir sé adeir an rí.

Is fíor, adeir sí.

Cé leis?

Le Fionn mac Cumhaill.

Marach níl sóċar ar biṫ annsin adeir an rí. Is fearr é Fionn mac Cumhaill, ná fir agus mac Rí. Is fearr é féin ná maoiṫín gadaiḋe ċaḃairt leis

Oiriġ le mac Rí na Fraince arís

Ḃí mac breaġ aice. Le ḟleaġ [illegible]

an leanán a bí an tseileog a leanaḋ

an mias ab fearr ón mbró = mias garbh

agus bainne na bó a rug anuraiḋ = bainne bó gamhnaí

~~[illegible]~~ [creaṁnaí] na ndaṫáca

bairneaċa na bfuinseann

trí ráiṫe ó ṁuige glasa feaṁ

I nglár a ċalaiṁ 7 fleasg óir i gcúl a cinn a ~~las~~ lasfaḋ faoi ġréin air bí sé ċó breáġ sin. Bí ceol aici air. Bí ceol ag a máṫair air 7 ceol ag a haṫair air. Ṫóg sí le smior mairt é 7 le feoil ċaorċ le garbánaċ coirce agus le bainne cíċ. Bairr siad an faoileán Claire air. Nuair a bí sé trí bliana déag d'aois ċaiṫfiḋ sé dul a ḋul abaile ag t'aṫair

b. l. 32

goḃáinn adeir sé leis. Is mar an dtaoi duit é sin adeir sé mar níl siad a laġaḋ duine ar bith i ndán ann aċ a ċaiṫeann sleaġacán leis ó ~~[illegible]~~ [bí] maoilín ~~[illegible]~~ ann. Nuair a ċoṁċeaṁ siad a' caiṫeaṁ na sleaġacán leat nuair a ġabfas tú ann adeir sé. An ċéad ċeann a ċaiṫfear siad

transom

caiṫfiḋ siad isteach ~~na [illegible]~~ [i gceaṫraṁa na cuirneoige] [í] leat uirṫi 7 cuir a cos róimpe [7 cois í] 7 annsin aiṫneoċaiḋ t'aṫair tú agus ní ligfiḋ sé duit bearaḋ a caiṫeann leat ~~go [illegible] sé [illegible]~~ [níos mó]

~~có fada leat~~

44

Dlúiġ leis ⁊ ċuaiḋ sé ann agus ar an bpointe boise ⁊ ċonnaic an fáinne an ċuppai ag tocht ⁊ iompaiġ céad uaire gur gan innte aċ aon ḟear amháin ċosaig síos a caiṫeaṁ sleagaċa leis. An ċéad sleaġ a caiṫeaḋ ċuaiḋ sí i bfarsó i gceaṫrain na cuppaige. Ṫóg seisean í ċuir sé i ndiaiḋ a cosa í agus ċaiṫ sé arís í. Foill ort, adeir Fionn ní le holc ar biṫ atá sé sin a ġjeaċ foill ort go dtéiġiḋ mé ċun cainnte leis

Jab é sin. Cé hé ná cé hí ná cé holcán ní? adeir Fionn leis

Maise níl ḟios agam adeir sé a cur a lapúil ina ṗóca ⁊ a ṫabhairt aníos leis an fáinne.

Ṡín sé ċum Fionn é. Dubhairt hom go mbainfeá meabhair as sin adeir sé Nuair a fuair Fionn é ċuimhnigh sé air féin. Ċuir sé láimh ina ṗóca agus ṫarraing

45

sé amuigh an taoibh eile. Chuir sé an dá bhí
le chéile 7 rinne an dá bhí fáinne
gan iomarca gan easbaidh ag aon bhí
acu ar an bhí eile. D'aithnigh Fionn
annsin é. mhúch sé le pógaibh báidhe
é le deora é. ghlanadh sé le barra
míne síoda is sról is le gruaig a
chinn féin é. Mar thóig a fuair sé
é is inais a d'fhága sé é, thug sé
leis ann a thigh é 7 é faoi mhórchion
aige. Bhíodh sé ag imtheacht a' fiadhach is
a fhionnsgarbhaidh leis. Má bhíodh féin
ní raibh aon fear de na fearaibh chó
maith leis. Ní raibh aon siubhal acu
mar bhí aige 7 bhí láidreacht thar réir
aige. Nuair a bhíodh siad ag ithe nuair
bhíodh siad a leagan na gcnámh do leagadh
go mbainneadh sé an smior asta le n-a
thabhairt do Gholl dá neartú uile. Bhí
sé á breathnú orthu trí lá agus trí
ceathramhna lá nuair a thóg Goll an

Coiṁideaċ an outsider

cnáiṁ ina láiṁ. Rug seisean ar an gceann eile ḋe le n-a leaṫ-láiṁ. Ċuir Goll an dá láiṁ ann, mara mbainfeaḋ sé ḋe é le n-a leaṫ láiṁ, aċ ḃris an cnáiṁ eatorṫaiḃ.

Mo ġráḋ agam a Ġoill
Maraí go raiḃ an cnáiṁ briste
Dá ḃfágáil gan árguinteaċt

Lá a raiḃ siad a fiaḋaċ ar a ḟionnġarṫaiḃ casaḋ fiaḋ ḋóiḃ. Fiaḋ dear a raiḃ siad a ḋéanaṁ iongantas ḋe. Casaḋ trí lá indiaiḋ a ċéile orraiḃ é 7 ní raiḃ lá ar biṫ acab naċ dtéiġeaḋ sé i ḃfolaċ orraiḃ. Bí siad ag iongantas go mbeaḋ ḟinn sa mbaile agus mbaile sé go mba dear é peata a ḋéanaṁ ḋe.

Peata a ḋéanaim ḋe ḟiaḋ! adeir an fuaḋlán cloiċe.

Beanfaiġinn-sé ḋe é ḋá mbeaḋ sib indon

é a ṫabairt ċugam ⁊ níl ~~robhtt~~ eagla ag iarraiḋ
é a ṫabairt ċugam, adeir sí

Níl maise ag iarraiḋ é a ṫabairt ċugam
agus ní ġaḃfad

Lá ar na ḃáraċ nuair a ḃí sé ag
dul amaċ arís, maise naċ aircaċ an
duine ṫú adeir sí le Fionn

Tusa? adeir Fionn

Ṡílfeá an té naċ raiḃ mac ná
inġean aige féin go ḃfágfá é sin uaiġ
inneamfeadh liom lá [illegible]

Tá a ḟios agam adeir Fionn
gur le ceann aca atá ní ḟágfainn agus
bunáite ċúile lá

Naċ ḃfuil fios agat go ḃfuil an
oiread ceana agam air is atá agat féin

Ó maise ní ṫá adeir Fionn fágfa
mé imbáraċ agat é

D'fága sé an faoileán Clíre i n-aice
léi lá ar na ḃáraċ ~~agus~~ d'imiġ sé féin
le na ḟeannaiḃ.

ghléas sí dinnéar mór dó féin ⁊ dí féin nuair a bhí sí ite acab leag sí amach paca[illegible] cardaí ar an mbord.

An imreochaidh tú cluiche? adeir sí

Imreochad, adeir sé. Ghabh siad ag imirt. Is gearr a bhí siad ag imirt nuair a chuir sí cluiche air.

Tabhair do bhreith anois, adeir sí

Cuirim do bhreith ort gan [illegible] dom athair nár imir mé don chárta arís

Ghabh siad ag imirt arís ⁊ chuir sise cluiche air.

Tabhair do bhreith anois adeir sé

M'anam adeir sí nach beag duit a thuige

Cuirim-se faoi gheasa ⁊ faoi mhór-dhroma na na bliana thú gan dhá bhéile a ithe sa aon mhéir gan dhá oidhche a chodladh ar aon leabaidh go dtugair tú chugam-sa an fead adeir sí

Siubhal sé amach ⁊ bhí na franncaí ag teacht breac. Ghaol sé [illegible]

Ní mórán aċar a ḃí siuḃalta aige nuair a d'éiriġ an fead roiṁe. Ṡíl sé nár ċuala uaiḋ aċ ruġ sé ar ċois deiriḋ uirri agus ḃí sé dá tabairt leis 'na ġabáil í nuair a d'éiriġ sí suas ina bean aige

Is tú an gaisgiḋeaċ is fearr a ċonnac mé ariaṁ adeir sí. Tá mé tóġṫa ó ḋraoiḋeaċt agat. Ní raiḃ i ndán dom éiriġe ó ḋraoiḋeaċt coíċin nó go mbéarfaḋ mac rí ~~le~~ [illegible] orm i gcoiṁlint reaṫa

Tá mé ceart go leor, adeir sé, aċ tá mise buailte. Gan an fead a ḃeiṫ agam. Tá mé faoi ġeasa an feaḋ a ṫabairt ċuig bean Ḟinn Ṁic Ċuṁaill. ~~[illegible]~~ Tá mé buarṫa anois naċ ~~ngeasa [illegible] bean ċuice ní~~ ḃfuil mise i ḃfeas é do ṫabairt ċuice.

Tiuḃraiḋ mise fead duit le tabairt ċuice adeir sí. Béiḋ mise im' ḃean feasta béiḋ sí sin a' cur geasa ort i gcoṁnaiḋe nó go mbéiḋ sí réiḋ leat. Seoċfaiḋ

dún, craobh solais 7 déanfaidh sí solas
duit cé bith áit a mbéidh tú,

Nuair a bhí sé istigh i ngar na Cúirte
annsin bhual sí slaitín draoidheachta
ar rud éigin 7 rinne sí fead. Ba
do b'éigin sí leis le tabhairt do bhean
Finn Mhic Cumhaill. An chéad ghearradh a
a chuirfeas sí air chaithfidh tú an
fharraige a thabhairt duit féin. Níl le
déanamh agat ach ~~an craobh solais~~ sliocht a
chaitheamh sa bhfarraige agus déanfaidh sí
long duit. Déanfaidh an craobh solais solas
duit san áit a ngabhfaidh tú.
D'imthigh sí uaidh annsin gan cé tí
ná cé hólann a insfeadh dó.

Nuair a d'imthigh sí uaidh thug sé
leis an fead a rinne sí sheachaidh
ag bean Finn.

Anois nach bhfuil an fead agat?
adeir sí leis

Go deimhin tá, adeir sí le tú an fear

is fearr adeir sí. Bhí an fear aice annsin. Rinne sí peata dhí.

Lá ar n-a bhárach nuair a d'éirigh na Fiannaibh ~~bh~~ bhí siad ag imeacht.

Tá sé có maith duit an fear breágh sin a fhágáil sa mbaile agat indiu adeir a bhean le Fionn

Fágfad, adeir Fionn

Ghléas sí dinnéar breágh agus do shuidh ar dhí féineacht. Nuair a bhí an biadh ite leag sí anuas paca cártaí. D'fhiafruigh sí dhe an n-imreochadh sé ~~paca~~ cluiche cártaí. Dubhairt sé go n-imreochadh.

Cuir sé cluiche uirthi.

Barr do bhreith anocht adeir sí

~~Cuirim~~ Beirim do bhreith is doiche atá ag ceann imtheacht dom' ~~t~~ mhiadh gur imrigheas aon chánda amháin

D'imir siad arís ⁊ chuir sí cluiche air. Barr do bhreith adeir sé.

52

ní mór dúinn a ċuirse adeir sí. Cuirim faoi
geasa agus faoi mór-ḋiomḋa na bliana
ṫú gan an dara béile a iṫe d'aon ḃórd
gan an dara hoiḋċe a ċodlaḋ ar aon leabaiḋ
go dtugaiḋ tú ċugamsa an slaitín óir
atá i gcluas an tairb ċoṫaiġ atá
sa domhan Ṫoir

Níl neart air adeir sé. Fanfaiḋ mé
go dtí imbáraċ adeir sé. D'fan sé an
oiḋċe sin. Más moċ a d'éiriġ an ṁaidin
is moiċe ná sin a d'éiriġ an faoileán
Chyre. Cuirf sé bos dá ṡúile dá
ġnúisle 's dá ṁalaí. Ċíor sé a ċeann
dubaṫ sé a ġnaoi 7 d'iṫ sé a
ḃricfeasta. D'imiġ leis. Ċuaiḋ sé go
tóbar na meala 7 d'iodnlaiġ sé é féin.
Ṫóg sé ċeann ne colla 7 ḃain sé
ṡlisteog anuas den ġrann daraiġ.
A ḃfeaċa a ṡeasa sé sa ġcoill. Ṫug
sé leis iad 7 ċaiṫ sé amaċ sa ḃfairrge
iad 7 rinne siad long loiṫmear lán

53

do ċoillte, d'órduiġ sé suas a ċuid
seolta móra bucoideaċa. bucoideaċa go
bándanga go barra na gcrann cófada
có réiḋ có-ḋíreaċ nár ḟág téad téir geir
tarraingt na n-oglaí, maide ráṁa gan
ruaparnaí ag treaḃaḋ na farraige falcanta
feórḋoiṁin naċ dtreaḃfar arís go lá
deire an ḋoṁain. ag argiḃ rónta míolta
móra, bairníġ beaga, bealġcanga na farraige
tap ag teaċt ar bord ⁊ ar bar an
ṁaide ráṁa, sglog sglog ag an bradaleáiṁniġ
ó ṫosaċ na loinge go deire na loinge
na hearconaí aġul in eargalaí a ċéile
de ḃríġ a mearġ-ṁuinntire sin déiniġ na
sruṫaċa ciarránaċa cúrránaċa bealaiġ;
ṫarġaint, agus a raḃáil gaineaṁ mín
a ġul inuaċtar gaineaṁ garḃ a ġul i
n-íoċtar le neart teann treaḃaḋ ⁊
tiomáint, ḃí na hearġnaí beaga a snáṁ
isteaċ ⁊ amaċ inntu sa ṫroiċeaḋ, ḃí sí
có cunna sin faoi farraige arís.

Nuair a bhí sé i ngar don oíche 7 connaic
sé toirt fhreacháin ó oileán abhfad uaidh
agus ní i ngar dó. Thug sé dá thréan
siubhal 7 thréan seol don fhoithrí go
dtáinig sé i dtír ar an oileán gur
tarraing sé aníos an fhoithrí mór
nár bhaoghal dí tonn dá bualadh tonn
tonn dá tuargaint, i sgoilt gairimh
ráithe a dul innte. Thug sé feirtear
le n-a bhlean uaire cuir i gcéill nach
mbeadh sí uair a chluin ann. Siubhal
sé suas cathadh tamall ó 's tamall nach raibh mór chuir sé
taim caon taobh den oileán 7 bhreathnuigh
sé isteach b'féidir beadh uisge a' gníomhachán
tuige nach mbeadh dí gnaoi? adeir sé
le cómhairle leam é, a deir sé
Má tá sé cómhairle adeir sé níl sé
dóichealladh.

Tainig sé isteach 7 nuair a bhí sé istigh
bhacaighe dó nach bhfaca sé ach cúpla ...
ba bheadh ... ná í

Ċuir sí céad míle fáilte roimhe ina aonar
faoileáin Cluise mac Finn ṁac Ċumhaill

Is mac faoi geasa mé, adeir sí

Sead adeir sé

A mbainfiḋ tú ceann mo ċoimair díom?
adeir sí

Ní ḃainfead

Siad na geasa atá orm adeir sí an
slabhra óir atá i gcluais an taoibh ċoimhí
dara domhain ċoir a tabhairt chun Ḃinn Finn
Ṁac Ċumhaill adeir sí

Sead, adeir sé

Ḃéidir go ndéanfaiḋ tú gnaíomh adeir sí
Ḃíonn an taobh sin trí ráithe ina codladh agus
trí ráithe ina ḋúiseacht ⁊ má tá i ndán
go ḃfuil sé ina codladh déanfaiḋ tú gnaíomh
Tuitfiḋ mise bátaiḋ sliabh dul imbeaċ
nuair a aireoċas tú agus má tá an
taobh sin ina codladh feicfiḋ tú ina
luiḋe é. Ní ḃeiḋ tú ag dul go dtí ag bí
nuair a ḟeicfeas tú an torr tá sé tí

mór sin. Tochfaidh mé aníos ansin faoi na
táblaí 7 béarfaidh mé ar an slabhra 7
tarraingeochaidh mé é i riocht is nach bhfágfa
mé aon chuid den chuas gan briseadh ach
díreach is coinneochaidh an slabhra. Luighfidh
mé síos faoi na ceathrúna. Crochfaidh an
turb a cheann 7 nuair nach bhfeicfidh sé
aonduine béidh sé ina chodladh arís 7 béidh
sé á shrannadh. Nuair a ~~fée~~ béas sé
á shrannadh tarraingeochaidh mé an slabhra
arís 7 tiubhraidh mé leat é 7 ná
feiceann mé capall bhí a marcaidheacht
ar an gcapall 7 fág uaidh é féin agus
an capall uaidh sin amach é, uaidh is

Leag sí anuas chuile rud dá fheabhas
le n-ithe is le n-ól aige 7 nuair a bhí
ithe agus ólta aige chaith siad tamall
le fiannaidheacht tamall le sgéalaidheacht
agus tamall le suan sáimh 7 síorchodladh

Bhí an faoileán chuige [illegible] nuair
a d'éirigh sé an lá 7 ná bhí féin

57

Ḃí bricfeasta le n-iṫe annsan ar bord acu dó. Ḋiṫ sé a ṁór-ḋóṫain agus nuair a ḃí sé iṫte aige ḋubairt sí go raiḃ sé ċó maiṫ dó na búṫaisí siuḃail a ċur air 7 ċuile rud dá ndubairt sí leis a ḋéanaṁ.

Ċuir sé na búṫaisí siuḃail air agus dá ġroḋaṁla dá raiḃ sé roiṁe sin ḃí sé seacht n-uaire níos ġroḋaṁla nuair a ḃí na búṫaisí air. D'imiġ sé leis a' taḃairt cnoc 'na léim, i ngleann 'na ġurṫóg agus an ḟairrge ṁóir 'na léim ríṫe reaṫa dá dteagṁaiġeaḋ sé uaiḋ. Ní fada a ḃí sé go ḃfaca sé an tarḃ 7 ġaḃ sé 'na leiṫtaoḃ i ṁóiṫ is naċ dtioċfaḋ sé ar a aġaiḋ nó tarraingeoċaḋ sé suas ins na pollaiḃ é leis an tsrann a ḃí sé a ṫaḃairt uaiḋ. Ġaḃ sé 'na leiṫtaoḃ go dtáinig sé anuas faoi 'n leaṫtaoḃ a ḃí faoi gur ruġ sé ar a ṡlaḃra 7 ċó maiṫ i nḋáiríre 7 ṡéid sé é

58

tarrainġ sé an slaḃra ⁊ níor ḟág sé morán
ġan a taḃairt ar a ċluais aiċi gur
ḟág sé an oiread ⁊ ċorruiġ an
slaḃra. Luiġ sé síos annsin faoi
ċeaṫramna an tairḃ. Ċroiṫ an tarḃ
a ċeann ⁊ nuair nár ḃfaca sé
tada tainiġ codlaḋ arís air ⁊ ċorruiġ
sé a ~~[illegible]~~ ṡrannaḋ. Ċonnaic an
faoileán Clyre capall aġ aire imaċ
leis ní ḋearna sí tada a ḃeaḋ
ar an slaḃra ⁊ a ṡiuḃal sa léim ar
an gcapall. Ṫug an capall aġaiḋ ar an
ḃfairrge ⁊ lean an tarḃ í. Nuair a ḃí
an tarḃ a teannaḋ léiṫ ṫug sí an
ḟairrge uirṫi féin ⁊ nuair a ṫug ~~taiṁ~~ ṫug
an ~~tarḃ síos~~ anál ar ⁊ fuair sé bás. D'ḟill
an capall ar ais ⁊ ~~ní ḋearna~~ d'imiġ sí ar an
mbealaċ a d'ṫáiniġ sé nó gur ḟág
sí imeaċt leis an gcúirt F̄ sa gCeall glas
agus d'imiġ sí amaċ uaiḋ sa gceaoi nár
airiġ sé aġ imeaċt F̄

59

Chuaidh sé isteach na gcathrach. Bhí an bhean uasal roimhe.

Ó, tá sé agat, adeir sí.

Tá, adeir sé.

Fanfaidh tú annso agam-sa go ceann míosa adeir sí. Beidh leabaidh 7 bord agat annso 7 féadfaidh tú bheith ag féachaint ar a fionnghaoraidh chuile lá go ceann míosa. Nuair a gheobhfas tú chó fada le bean Fhinn Mhac Cumhaill leis an bplaitín cuirfidh sí in áit eile thú.

Déanfaidh sin adeir sé. D'fhan sé i ndáinféachaint léi annsin i Ríoghacht na Coille Glaise go ceann míosa ag féachaint ar a fionnghaoraidh. Nuair a bhí an mí caithte bhí sé ag dul go hÉirinn.

An dtiubhraidh tú an plaitín sin do bhean t'athar adeir an bhean seo leis.

Tiubhraidh adeir sé.

Seo ubhall duit, adeir sí. Nuair a gheobhfas tú chó fada léi déanfaidh tú: seo duit

60

an plaibín. Chuaigh mar abhadh dá chóiriúcháin'
leag an plaibín ar an ~~[illegible]~~ tráigh atá le hais
na cúirte 7 leag an t-uball seo ina mullaigh
agus rachaidh sí có fada leis anuiriu 7
tugaidh sí léi é má fhéadann sí.
Dimigh leis 7 rug sé leis an plaibín
go dtáinig sé go h-Éirinn. Nuair a
tháinig sé có fada le cúirt Fhinn ar
an tráigh bhí fáire ag bean Fhinn roimhe
"Tá sé ad?" adeir sí
"Tá" adeir sé
"Tabhair dom é" adeir sí
"Tar có fada leis dá ladhraidh," adeir
sé 7 leag sé ar an tráigh é 7
leag sé an t-uball ina mhullaigh
Tháinig sí có fada leis 7 nuair a fhill
sí breith air ní raibh sé aice.
Bhí an faoileán Chrice a dul a'
fiadhaigh is a fionnghanadh i ndéidhfeacht le
n-a athair ruim mór aimsire nó gur
thóraigh sí casaoid a gearáin nai

ní raibh mé a caitheamh puirsín ruda ar bith ach dán Donnchadha Mhóir

61

Fágfaidh Fionn in áitreabh leis féin anois é.

Níl locht ar bith agam ar é a fágáil i n-áitreabh leat adeir Fionn

D'fan sí in áitreabh léi gléas sí an-dinnéar dó féin 7 dí féin 7 d'ith siad an dinnéar Dúinne ~~[illegible]~~ Pádraicí. Leag sí anuas paca cártaí

An n-imreochaidh tú cluiche? adeir sí

Tuige nach n-imreochainn adeir sí

Chuir sí cluiche uirthi.

Beir do bhuaidh adeir sí

Bhíosainn do bhuaidh ... go h-ionraic orm gan imeartais dom áit gur fág mé aon chárta aici

Bhí siad ag imirt anois anois 7 chuir sí an cluiche air.

Tabhair do bhuaidh adeir sí

Ní beag duit a thuirse adeir sí

Cuirim faoi gheasa 7 faoi mhór-dhroma na bliana thú gan an dara béile ... maith 7 gan

an dara hoíche a codlaíodh in aon leabaidh gortaigh
sí chugam-sa an Clochán Solais atá
i nOileán na nUbhall gorm

D'fhan sé go dtí maidin lá ar na bárach
ní moiche a d'éirigh an lá ná mar d'éirigh
an fáinleán cleite. Cuimil sé ~~lam~~ bos dá
shúile dá imigh is dá mhalaí. Chíor sé a
ceann, dubairt sé a ghnáth agus d'ith sé
a bricfeasta. Chuaigh sé go tobar na
meala gur nigh sé é féin ~~inste~~ ann.
Ghabh sé go dtí an stríocaí. Chuir sé
cos inste agus cos eile ar talamh gur
sháth sé amach í go ndeachaidh sé
chun siúil go ndeachaidh sé go dtí
an Chall Ghlas. Tarraing sé suas í

63

Cuaiḋ sé có fada annsin le inġin Rí na Coille Glaise

Ó mhaise céad míle fáilte rómhat ar ais arís

Go mairiḋ tú abfad

Cuirfiḋ mé geall leat go bhfuil fios agam na geasa atá ort adeir sí

M'anam nać gcuirfead adeir sé b'féidir go bhfuil fios

Sé an geas atá anoir ort an Claiḋeam Soluis atá ar oileán na mban gorm a ṫabhairt ċuig bean Finn mac Cumaill, adeir sí

Sé,

Níl aon duine ar an oileán sin aċ mná beaga gorma níl aon fear ann agus trí cinn de cailleaċa móra, is iad atá an Claiḋeaṁ. Caiṫfiḋ mé cóta a ḋéanaiṁ duit go gcaiṫfiḋ tú díol an t-éadaiġ atá ort. Sé sraiṫeaċ ar an oileán na bfeasraiġ atá ort ní

béad saoġal nuair a ċluig agat. Tarraingeoċaid
siad ó ċéile mé, tá an oireaḋ sin bean
ann. Cuirfid mise ort an cóta 7
gabfaid mé ann 7 an cóta ort 7
ceapfaid siad gur páiste mé. béid
mé a caoineaḋ i gcoinnaide ~~ar~~ agus
tiocfaid na trí cailleaċa móra
agus tógfaid siad mé ón ~~gcaol~~ ale mé
agus tabharfaid siad suas i mbarr an
ċaisleáin mé 7 cuirfid siad isteaċ
sa seomra a bfuil an Claiḋeaṁ Solais
ann. béid mé a caoineaḋ i gcoinnaide
agus fágfaid mé solám anois is arís
ar an gclaiḋeaṁ. Níl aon uair a
fágfas mé solám ar an gClaiḋeaṁ
naċ gcuirfid sé béic as 7 béid
na cailleaċa a teaċt cóṁ tapa leat
nuair a ċloisfeas siad an béiceaḋaċ,
go ndéanfaid siad neaṁníṫe na daoine
díoṫ. Nuair a déanfas siad neaṁníṫe
díoṫ amaċ an fuinneog bain ar an

65

gclaidhcaibh Solais 7 ná má feiceann tú
capall taobh amuigh bí ag léim suas
agus tabhair leat an claidhcaibh. Fág ag
an gcapall an cuid eile. D'fanfaidh an
capall a chonn féin

Dhúisigh sé leis an lá 7 nuair a
bhí an bricfeasta ithte aige ghabh sé
go dtí an long. Chuir sé cos isteach
agus cos eile sa talamh gur fhág sé
cam scoil í go ndeachaidh sé co fada
le oileán na mban Sionn. Tarraing
sé suas an soitheach san áit nár baoghal
dí tonn dá bualadh tonn dá tuargain
na sgoilte gainimh sáite a shíl isteach
Chuir sé teistear lá 'n-a bhliadhain suas cuir
i gcóir nach mbeadh sé thar o chluig ann
Siubhail sé suas an t-oileán. Chonnaic na
mná beaga fionna cuige amach bhí sé
a chaoineachán. Bhí na mná a rádh
gur sbaire a bhí ann 7 go raibh dhá chéile
air. Nuair a chonnaic na cailleacha mógha

sgannraí bréige

ṫáinig siondácal
aip. = uninn

É ṫáinig siad ⁊ rug siad leob é
⁊ ċuir siad isteaċ sa ṡeomra i mbarr
an ċaisleáin é i ndáiríre leis an gclaideaṁ
Soluis. Ṫosuig sé a leagan a láiṁe
ar an gclaideaṁ Solais ⁊ níl aon uair
dá leagaḋ sé a láiṁ air naċ gcuirfeaḋ
an Claideaṁ béic as. Bí na cailleaċa
a teaċt a féaċaint cad a bí air
gur ġlac siad neaṁ-ṡuim sa sgéal
ann. Rinne sé comairle Inġean Rí
na Coille Glaise. Ċroċ sé an fuinneog
rug sé an Claideaṁ Solais leis agus
léim sé ar capall a bí taoḃ amuiċ ⁊
rinne an capall a ċion féin.

5. 7. 32.

Ṫug an capall có fada is bí le ṡiúl aige
go ndeaċaiḋ sé ċun seoil arís. Ċuaiḋ sé [ġaḃ sé isteaċ sa tsoiṫeaċ]
ċun seoil annsin agus go dtáinig sé go
ríoġaċt na Coille Glaise.

Tá sé a' déanaḋ adeir Inġean Rí na Coille Glaise
leis.

Tá adeir sé

Dubairt sí leis anuas an Claiḋeaṁ Soluis
a leagan uaiḋ agus fanaċt i n-aiṫḟeaċt léiṫe
go ceann míosa
Dubairt sé naċ raiḃ aon ~~[illegible]~~ luiġe aige air ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ go ḃfanfaḋ sé
an mí ann.

Nuair a ḃí an mí ċuaiḋ agus é
a dul a tigeaċt abaile go hÉirinn

An dtiubraiḋ tú an Claiḋeaṁ Soluis
ag do leas-máṫair ? adeir inġean rí na
Coille Glaise leis

Tiubrad, adeir sé

Ná tabair, adeir sí, aċ ~~fág ubhall~~ leag an
Claiḋeaṁ ar an trá atá amuiġ ón doras
agus tóg ubhall suas agus leag an
t-ubhall ar mullaċ an ċlaiḋiṁ. Abair
le do leas-máṫair a dul amaċ ar an
trá má ċuireann go ndeaċaiḋ tú féin
fáṫaċ fada dá iarraiḋ

Nuair a ṫáinig sé ċó fada leis
an leas-máṫair

68

Tá sé agat adeir sí

Tá, adeir sé, nach ina chónaí a chuir tú mé

Tabhair dom é adeir sí

Leag sé ar an ngráig é agus leag sé an tuball ina mhullach.

Tá sé annseo agat, adeir sé, tá sé sáthach gar annseo agat, chuaidh mé féin fada go leor dá iompradh ní gaire duit-se a thabhairt ar seo.

Nuair a d'fhill sise thart air ní raibh sé aice féin ach an oiread leis-sean

Iar na bhárach bhuail sé amach a' feadaíl 's a fiannaíocht leis na fiannaibh

Níor fhiafruigh an t-athair Fionn mac Cumhail cé raibh sé nó tada. Bhí sé a' feadaíl go ceann míosa ina theannta leis na fiannaibh gur [illegible] cuir an leas-mháthair ar Fionn aríst é fhágáil uaidh aice

[illegible] Dá mbeadh fhios agam gur agamsa leis atá tú d'fhágfainn adeir Fionn

Naċ bfuil fios agat go bfuil an oiread ceart agam-sa air agus atá agat féin air, adeir sí

Ḋfág sí in-aiṁreaċ léiṫe lán na báraí é. Rinne sí dinnéar breáġ dó féin agus dí féin. Nuair a bí an dinnéar caiṫte acab ṫarraing sí amaċ paca cártaí ar an mbord agus d'fiafruiġ sí de an n-imreoċaḋ sé cluiċe. Dubairt sé go n-imreoċaḋ.

Ċuaiḋ siad ag imirt annsin. Níor ḃfada a bí siad ag imirt gur ċuir sé cluiċe uirṫe

Tabair do ḃreiṫ anois adeir sí

Ní ṫaḃarfad adeir sé go n-imreoċaimíd cluiċe eile

Ċuadar ag imirt annsin arís agus ċuir sise cluiċe air

Nuair a bí an cluiċe aice annsin

Beir do ḃreiṫ anois adeir sí

Ní ḃéarfad adeir sé breiṫ [illegible] féin

é is í is sine agus is fearr agus is tuigse a ġeiḃeas bás.

Ní beag ḋuitse a ṫuigse adeir sí. Cuirfimse faoi ġeasa is faoi mór-ḋíoma na bliana ṫú gan ḋá béile ite ar aon ṁéis ná ḋá oiḋċe a ċodlaḋ ar aon leabaiḋ nó go dtuga tú na trí ḃróinte geara atá ins na trí ḋoirse atá ar Sléiḃ Seaṁrain.

Will anois adeir sé níor ċuir mise aon ġeas ort-sa fós aċ tá mé a' ḋul ḋá ċur anois ort gan béile aṫiṫe ar aon ṁéis ná oiḋċe a ċodlaḋ ar aon leabaiḋ aċ a ḋul amaċ agus luiġe ar do ḃéal sa ḃféar agus gan de ~~beatha~~ biaḋ nó de ḃeaṫa a ḃeiṫ agat go dtigiḋ mise aċ an méad a ṫiubras tú de'n ḋrúċt leat ~~de~~ ar barr do ṫeangaiḋ de'n ḃféar.

Tóg díom adeir sí agus tógfaiḋ mé díot.

Mo ġráḋ agam má ṫógaim aċ gabfaiḋ

mé dá ṫóruiġeaċt agus tá faitíos go
mbéiḋ tú féaċta go ~~[illegible]~~ maiṫ nuair a
ṫiocfas mé ċó fada leat.

~~Bhuail~~/Sé leis go ndeaċaiḋ sé ag
an soiṫeaċ. Ċuir sé cos ~~ar an long~~ ina soiṫeaċ
agus cos ar an talaiṁ agus ṡáiṫ sé
amaċ í leis sa bfairrge gur ṫóg sé
na seolta uirṫi go ndeaċaiḋ sé ċó fada
le Inġean Rí na Coille Glaise arís

Tá tú ann adeir sí

Tá

Tá fios agam ca bfuil tú a' dul anois
adeir sí

B'féidir go bfuil

A' dul ċó fada leis na na trí [illegible]
atá ar Ṡliaḃ Sleamain Caiṫfiḋ mé féin dul in éinfeaċt
leat annsin maidin imbáraċ
Sead

Well ní maiṫ liom an caoi a ċuir
tú ar an mbean sin adeir sí díom aréir
domsa ⁊ ní maiṫ liom tada a ḃeiṫ uirṫi

Nuair a d'éiriġ siad ar maidin ġaḃ

siad ionn an ṫroiġ ċó moċ is d'féad siad é go ndeaċaiḋ siad ionn faoil go dtáinig siad ag bun an cnuic.

Tá trí léim annsúd anois adan an ċéad léim oċt dtroiġṫe déag, an dara léim dá ṫroiġ is fiċe agus an tríoṁaḋ léim sé troiġṫe fiċead

Déiriġ sé ar an bpoinnte 7 ~~ċaiṫ~~ ġab sé i nfadan na halla oċt dtroiġṫe déag. Ġab sise suas i ndaingeaċt leis. Ṫug sé buidéal anuas in dó 7 d'ól sé é 7 ġab sé suas an dá ṫroiġ is fiċe 7 bí sí ṫuas ina ḋiaiḋ

Nuair a bí sí a dul a caiṫeaṁ na sé dtroiġṫe fiċead ṫug sí buidéal eile dó 7 d'ól sé é agus nuair a ġab sé i nfadan na halla ċuir sé cor leis ar an gcnoc níor ṫug sé an ċor eile leis agus léigim sé anuas arís.

Déanfaiḋ tú an gnaiṫe anois adeir sí ṫug sí buidéal eile dó annsin 7 d'ól sé é ṫug sí slat dó. Tá na trí daṁ ar an

an taoḃ is fuide san cnoc uait. Ar an ḃroinnte is a gaḃfas tú ar an mullaiġ togóċaiḋ siad a ḃuaraċ. Gearr fáinne sa talaṁ leis an sleaġ 7 nuair a gearrfas siad ḃolaiġ an fáinne luiġfiḋ siad agus cuirfiḋ siad an taoḃ a mbéiḋ an géar le baint asta i nuaċtar 7 tuitfiḋ siad ina gcodlaḋ. Nuair a ḃéas siad ina gcodlaḋ tiocfaiḋ mise ċó fada leat. Ní féadfaiḋ mé teaċt ċó fada leat go mbéiḋ siad ina gcodlaḋ

Ġaḃ sé sa léim ar an gcnoc annsin agus ṡí troiġte os a ċionn. Ċó luaiṫ agus ḃí sé ar an gcnoc togaiġ na daoiní a ḃuaraċ. Gearr sé an fáinne sa talaṁ leis an tsleaġ 7 ní raiḃ ann aċ go raiḃ an fáinne gearrta aige nuair a fuair siad an ḃolaiġ agus táinig siad 7 luiġ siad sa ḃfáinne agus cuir siad an taoḃ a raiḃ an géar le ḃeiṫ bainte asta cuir siad os a gcionn é.

Nuair a ḃí siad luiġṫe annsin agus ina gcodlaḋ ṫáinig inġean rí na Coill Ġlaise ċo fada leis. Ṁúin sí dó cén ċaoi an ġearr a baint astab agus dubairt sí leis bró mór ġearr a baint astab. Ṫug sí snáṫa agus snaṫaid dó agus dubairt sí leis iad a ḟuaġáil [struck out] arís agus nuair a ḃeadh siad fuaiġte an snaṫaid a ċuimilt díob agus d'imṫiġ sí annsin uaiḋ

Bain sé an ġearr astab, d'ḟuaiġ sé suas arís iad. Ċuimil sé an snaṫaid díob agus nuair a ḃí an snaṫaid cuimilte díob d'éiriġ siad suas ina dtriúr garsúnaí ċo breaġ is ċonnaic sé ariaṁ.

Ṫáinig an bean ċo fada leis arís agus ní raib fios aige rab í an bean céadna a ḃí ann ḃí sí ċo breaġ sin. Triúr dreaṫáraċa dí a ḃí ins na triúr garsúnaí a ḃí faoi draoiḋeaċt. Ṁúċ sí le ~~[struck out]~~ póga iad ḃáiḋ ~~[struck out]~~ sí [struck out] scara iad agus ṫriomaiġ sí le brat síoda is sról iad agus le gruaig a cinn féin agus már ṡin a ḟuair sí iad

is ionnar a d'fhága sí iad. D'imiġ siad
leó annsin go sróisig siad ag an áit
a raiḃ an soiṫeaċ. Bhí an aill sliġṫe rómpa
sa ċaoi naċ raiḃ sliġe aċ siuḃal isteaċ
sa tsoiṫeaċ. Bhí an aill tóġṫa timċeall
ar an gcnoc sa ċaoi naċ bféadfaí riaḃ
ar bit a dul isteaċ — Sliaḃ Sleaṁain
Ċuadar isteaċ ins an tsoiṫeaċ go sróiseadar
aḃaile go tí an Ċaill Ġlas. Bhí an
seisiúir 7 an sreaṫáin tóġṫa rómpa —
an flaiṫṗras óir 7 an Claiḋeaṁ Soluis. Bhí
múċaḋ le póga agus báṫaḋ le deora ann
agus ċaiṫeadar an oiḋċe le siamsa
is le spórt is le luiġe ar a ċéile
Maidin lár na báraċ ċuireadar an
faoileán Cliste go hÉirinn leis an ngeir
Duḃairt Inġean Rí na Caille Glaise leis
gan dul i dtír aċ an ġéir a ċaiṫeaḋ
amaċ ag an leasmáṫair agus í
a tearbáint dí agus gan é féin
a tearbáint dá aṫair ná d'aon duine

77

ar na fearnaibh
acaṫ ac filleaḋ aḃaile ar an gCoill Ġlas.
Ṡaoil sé leis go sroisfeaḋ sé go hÉirinn agus ċuir sé amaċ an ġair. Ní rinne sé moill ar bi ac ṡiuḃal sé ar ais arís gur ṡroiċ sé féin 7 Inġean Rí na Coille Glaise gur ċaiṫeadar bainis seaċt n-oiḋċe 7 seaċt lá. Ní raiḃ fios cé acu ab ḟeárr an ċéad ~~oiḋċe~~ ná an oiḋċe ḋeireannaċ le mil ġréagaċ beoir loċlannaċ blas na meala ar gaċ aon rud agus gan aon ġreim tuar. Ḟuair Ruġ sead ~~tomp~~ ac bróga páipéir, stocaí bainne reaṁar bonn is loiċ ṗiġinn aniuḋ a ḋól mé i dtiġ Ċroċubair Uí Ċroċubair

igá n-aiṁġéar i gCaṫair Muiris. Bí an coileac a riċ orm 7 dá mbeireaḋ an ceart orm ní ḟágfaḋ sí deor ionnam.

8. 11. 1932

78

Sé pingne lá donaiġ ⁊ é fliuċ

Beirt ar an mbaile seo a bhí ann bhí fear acu a gul a ceannaiġ bó ⁊ an fear a gul a díol bó Colm Ó Maoilín a bhí a gul a díol bó ⁊ Pádraic Ó Cadla a bhí a gul a ceannaiġ bó. Níor díol an ~~fea~~ ghlaisínighneaċ an bó ⁊ níor ċeannuiġ an Cadlaċ. Is amhla a bhí sé síntiúil an bheirt acab amaċ ag Cloċ na Rón go dearnaiġ sceul ag siopa a bhí ar an mbóthar ag an Abhainn Mhóir

Tá sé ċó maiṫ dúinn buailiḃ a ceannaċ adaiġ an Cadlaċ ⁊ bligfimid an bó.

Tá sé có maiṫ adaiġ an ghlaisínighneaċ

Ceannóċa mé mac sgillinge adaiġ an Cadlaċ

Ceannuiġ adaiġ an ghlaisínighneaċ agus socfaiḋ mise ~~leaċ~~ sé pingne leaṫ nuair a ġaḃfas mé abaile nuair a ġeiḃeas mé airgead

79

bí an lá an-ḟliuċ 7 bí fonn ar na sṗáiní a ċaiṫeaṁ sa teaċ

Ċeannuiġ an Caolaċ ceiṫre builíní ar sgilling agus ḃligeadar an bó. ~~[illegible]~~ Ḃruiġ siad pota bainne 7 ċuireadar an t-arán síos ann. D'iṫeadar 7 d'óladar a ndóṫain. Ḃuaileadar bóṫar 7 siuḃladar go dtainigeadar abaile go Ruḃin na mban Aoḋaiċ. Nuair a ṫáinigeadar abaile níor ċuiṁniġ an ġLaiġneaċ na sé pingne a ṫaḃairt don Caolaċ go raiḃ sé bleaṫ. Dirṁiġ sé ar a ċloigeann.

Bí an ~~[illegible]~~ ġLaiġneaċ a ḋóġaḋ ceilpe agus ṫáinig an Caolaċ ċó fada leis d'á fuaċaḋ. Nuair a ḃíodar a fuaċaḋ na corṁóige ṫáinig faoileán os a gceann 7 ċoruiġ sé a' gleo

A Ċuilín an ḃfuil fios agat céard tá an faoileán a ráḋ

Maise níl adeir an ġLaiġneaċ

Tá fios ag mo ċomrsa, adeir an Caolaċ

go bhfuil fios agam-sa ceard tá sé a rá
Marar bhféidir go bhfuil adharc an ghlaisínighe
Ceard tá sé a rá?

Sé pingne
Sé pingne
Sé pingne
Lá aonaigh
Lá aonaigh
Lá aonaigh
Agus é fliuch adharc an Caolaí

Ag magadh a mhac iarla sé an sgéal seo.

Tá sé ceart, adharc an ghlaisínighe
níor chuimhnigh mise cheana air sin ~~gur~~ ach
cuimhneocha mé i mbárach air ó chéile
gur chuimhnigh an foileán air.

Máirt 8. 11. 32

Ní á cur cuigéil i ndorn óṁuig
é a ċur 'na láiṁ

81

Hannraoi Ó Tuaṫaill

An Ċaoi a bfuair Hannraoi an ceol

ċuaiḋ sí ċó crua ḋó leat 'sí a ċuaiḋ an ceol le Hannraoi."

Fear óg a bí ann, fear gameamhail, ní raib fios aige céard a ḋéanfaḋ sé le gloiḋe agus misneaċ. Casaḋ cailleaċ oiḋċe ḋó. D'fiafruiġ sí ḋó ar maiṫ leis beiṫ 'na ṗíobaire.

Sé a bfuil uaim é adeir sé

Ṡín sí ċuige mada sníoṁ agus cuigéal

A ċailleaċ céh gnaiṫe a beaḋ agam ḋíoḃ sin le haġaiḋ ceoil

Bí ḟios agam a Hannraoi go bfuiġeá loiċ griab aċ tabair ḋom iad agus déanfamuid níḋ ḟeárr iad, adeir sí

Ṫug Hannraoi ḋí iad agus ċuir sí ċaṫ iad 7 rinne sí píobaí ḋíob. Ṡinn sí griab 7 ṁúin sí an ceol ḋó. Ṡín sí ċuige na píobaí agus bí sé iniúin na puirt a ṡeinnm ċó maiṫ léiṫe sin

Ní raib ceolteoir ar bit i nÉirinn a bí ċó maiṫ le Hannraoi. Ní raib aon caiṫnaṁ ar aon píobaire aċ air. Cuireaḋ geall tall i Sasana go raib píobaire i Sasana a bí

82

ní ab ḟearr ná é. Cuireaḋ Hannraoi anonn
a ceapaḋ go raiḃ daoine i Sasana a ṁolfaḋ
an ċraoḃ leis. Ḃíodar annsin a seinnṁ
gaċ lé port go raiḃ sé ina dó ḋéag gan
ḟios ucab ce acab sin dá ṗíobaire
ab ḟearr ná a ċéile. Annsin ṡeinn siad
cúpla port eile 7 ba ṁaiṫ le cuid de
na Sasanaiġ an barr a ṫabairt don
ṗíobaire Sasanaċ ar Hannraoi. Ar an ḃroinne
barr is a laḃradar ṫit ċuile duine dá
raiḃ sa teaċ ina gcodlaḋ aċ Hannraoi.
Níorḃ ḟada a ḃíodar ina gcodlaḋ nuair
a ḋ'airiġ Hannraoi an ḟairrge a bualaḋ
isteaċ ar na fuinneogaí, naomanna móra
a bualaḋ ar na fuinneogaí, agus go dtáinig
an ċailleaċ isteaċ an ḟuinneog aige.
Ara, a Hannraoi, tá tú ann adeir sí
Ara, a ċailleaċ, adeir Hannraoi, "is
deas an gléas bás a ṫug tú dom nuair
a ṫug tú an ceol dom
Níor ṡeinn tú an ceann dub díleas fós

ḋóiḃ adeir sí

Cén nós a ṡeinnfinn, adeir sé nuair nać raiḃ sí agam

Ní ḃeiḋ níos aḃrán mar sin, adeir sí. Ċuir sí ċart uisge na píoḃaí annsin agus ṡéinn sí an Ceann Duḃ Dílis agus ṫug sí do Hanraoi é. Ċuir Hanraoi ċeanaiḃ na píoḃaí arís agus nuair a ṫosuiġ sé a' seinnm an Ceann Duḃ Dílis ṫosuiġ a raiḃ ag imṫeaċt [ag dul ag gáire] sa teaċ a rince na caṫaoireaċa, na stóil, na buird, na sgeana na spúnóga na miasa, na crusgaí is na copáin ar an mbord nó gur ḋúisiġ an torann na daoine a bí 'na gcodlaḋ. D'imṫiġ an ċailleaċ arís.

Agá n-a [illegible] ċuala mé an sgéal seo

Nuair a ċuala na daoine an Ceann Duḃ Dílis dá ċasaḋ ag Hanraoi [illegible] an bárr dó ar an Sasanaċ 7 an imirt a bí 'na páirt [illegible] suas ar a nguailní é. Bí an bárr ag Hanraoi arís go [illegible] sé bás le ceol

b. 12. 32

84

Trí muc mara síol muc sgabairneach
Trí muc sgabairneach síol míol mór
Trí míol mór síol bodsleamhain
Trí bodsleamhain síol ceannramhán crón
Trí ceannramhán crón síol earcoinnt
(an méad tá siad indon ithe)

Táirng coinnigheas ar faoi.

An grampar, tá sí na fairrge é tá clairín ar a bairr. Nuair a éirigheann sí ar barr na fairrge éireochaidh an clairín agus cuirfidh an grampar sgúid uisge in airde. Béidh an t-uisge ina fairrgeáchaí a gul suas agus nuair a béas sí a tuitim béidh sé ina cheo,

fall fat mar bradh ar muc

ag caithedh ballaí ar ancoire

Is mó muc sgabairneach ná muc mara. Tá an muc sgabairneach indon trí cinn de na muca mara ithe.

Chonnaic mé bradán fearna chó fada le bád iomarra.

6 12 '32

Eascann ṁór

Bí captín farraige ar an bfarraige móir agus connaic sé na míolta móra ag éirġe, an graos acab. Is gearr go bfaca sé míol mór ag éirġe agus sglamanna geala bainne as. Nuair a d'éirig an míol mór seo aníos bí eascann i ngreim ann, cor dhen eascann timceall ar an míol mór agus deiċ dtroiġṫe fiċead dá ġioball spárálte le béal ag gabáil air. Bí ceann na heascainne faoi'n uisge agus an míol mór.

ar gábaiḋ

Sí an breac is mó sa bfarraige an eascann. Ċas eascann í féin timċeall ar an soiṫeaċ a bí ag Loinnir mac Leabair gur coinnig sí slán na farraige é, gur ṫáinig péist mhór a raib lasraċa a teaċt as a béal go dtáinig sí is gur ionnsuig sí féin 7 an eascann a ċéile. Más ag ionnsuiġe na heascainne atá sí a tigeaċt, adeir Loinnir mac Leabair, tá muid ar gábaiḋ

6. 12. 32

An bó a d'iṫ an píobaire

Aimsir ḃriste a ḃí ann. An tam a ġnóṫuiġ na Sasanaiġ ar Éire. Ní raiḃ cead ag duine ar bi ḃeiṫ amuiċ san oiḋċe ó ċaiṫfiḋe an dó ḋéag. An duine a ḃeaḋ amuiċ i n-a diaiḋ sin ḃí sé le caiṫeaṁ nó le taḃairt ċun bealaiġ. Ḃí an píobaire seo amuiċ deireannaċ agus ḃí sé a triall ar an teaċ seo a raiḃ dóiġ déanta aige ḋó, agus casaḋ fear marḃ air an mbóṫar dó. Ṫáinig sé 'n fear a féaċaint an raiḃ sé beo cor ar biṫ. Ḃí sé marḃ ar fad. Fearaṁuiġ ṫeannuiġ an píobaire annsin ar na bróga. Ḃí péire maiṫ bróg ar an ḃfear marḃ. Ṡíl an píobaire na bróga a ḃaint ḋe aċ níor féad sé. Ġearr sé annsin na cosa agus ṫug sé leis na bróga agus an méad a ḃí ṫíos ins na bróga de na cosa nó go dtáinig sé ag an teaċ seo a mbíoḋ sé a triall i gcoinnaiḋe air,

nó gur bhuail sé an doras.

Cé tá annsin? adeir fear a' tighe
Mise Páidín an píobaire, adeir sé
Ó tháinig amach leis an mbó. adeir sé
dá n-osgluighinn an doras níl fios agam
ceard d'éireochadh dom féin adeir sé
Tháinig amach i n-éinfeacht leis an mbó sa sgiobol.

Chuaidh an píobaire amach sa sgiobol i n-éinfeacht leis an mbó. Chodail sé sa sgiobol go raibh sé 'na lá. Bhí aonach i n-aice leis an áit agus bhí deifir ar an bpíobaire go dtéigheadh sé ar an aonach. D'fhág sé 'na dhiaidh na bróga

Nuair a d'éirigh an mac 7 chuaidh sé amach sa sgiobol sé an chéad rud a chonnaic sé na bróga agus na cnoighthe thíos ionnta. Bhuail sé isteach ag an athair

A athair adeir sé, ceard dein tú leis an mbó a d'ith an píobaire.

88

Stop adeir an t-athair

Fuirigh go bhfeicidh tú, adeir an mac

d'fhuirigh an t-athair, chuaidh sé amach, agus chonnaic sé.

Thánaig leat í agus tabhair chun an aonaigh í adeir an t-athair agus bhféidir go ndíolfá í. Ná hinnis d'aon duine gur ~~[illegible]~~ is í an píobaire

Dimigh sé leis a tabhairt na bó ar an aonach. Ní fada a bhí siubhalta aige nuair a chonnaic sé bean a teacht ina aghaidh ar an mbóthar

Connigh ort adeir sé léi

Tuige? adeir an bhean

Ó's í an bhó sin píobaire ~~[illegible]~~ adeir sé

Go sábhála Dia sinn adeir an bhean

Chuaidh sí do leath-taoibh

Bhí sé ag smaoineadh leis gur carad fear leis. D'fhiafraigh sé ar an bhfear an bealach a fhágáil, gur is an bhó sin píobaire arís nil duine ar bith a carfaidh sí nach

89

raiḃ sé á ḟuagairt ar an mbealaí a
ḟágáilt.

Nuair a ṫáinig sé ar an aonaí
ċuala sé ceol píobaire. Sé an ceol
a bí dá ċasaḋ Reel Seáin Aonaí agus
d'aiṫin fear na bó an ceol agus bí
ḟios aige gurb é an píobaire a bí ann
bí sé á fuagairt i gcoinnaiḋe ar na
daoine coinneáil amaċ ón mbó gur
ní sí píobaire aríst. Cuala an píobaire
é agus ḋruid (druid) sé isteach leis
Cuir sé cogar ina ċluas. Tabair abaile
do bó, adeir sé, is mise an píobaire
Ó is tú anois adeir an fear, aiṫinigim
ṫú anois adeir sé, aċ fuair ~~aige~~ péire
bróg sa sgioból ar maidin agus na
triúige ionnta.

Sin péire bróg a d'ḟág mise ionn
dhiaiḋ adeir an píobaire. Tabair abaile
do bó 7 bíoḋ cion agat uirthi
Táinig an mac abaile leis an mbó

Ċonnaic an t-aṫair a' tigeaċt é

Níl mórán gur sa tsíne

Nár ḋíol tú an bó, a Ṡéamuis,

Nár ḋíol

Tuige

Nár ḋubairt an píobaire hom gur bróga iad sin a ḃain sé féin ḋe'n ḟear marḃ a casaḋ ḋó ar an mbóṫar ḃáiḋ sé a ṫeaċt anoir ḋá n-iarraiḋ

Ó ḃí fadó uaim a ċur mar na bróga 7 na cosa adeir an t-aṫair

Nuair a ṫáinig an píobaire ḋubairt an t-aṫair gur ċuir sé na bróga

Is mór an truaiġ na bróga nua sin a ċur, adeir an píobaire

Tógfaiḋ mé arís iad más maiṫ leat adeir an t-aṫair.

Ag Tomás Mac Donnċaḋa as Ros na mBan

Ċuir na ċácaí ċóṡ sé féin 7 an píobaire na bróga. Ċuireadar arís na cosa. Ḃí an píobaire áṫas go leor nuair a ḃí péire nua bróg aige. Ḃí airgead gann

6.12.32

91

Ceannuiḋe an ṗoill báin

Ceannuiḋe siuḃal a bhí ann agus bhí bean aige. Bhíoḋ tiġṫeacha áiriṫe déanta aige dó féin ag imṫeacht agus a' teacht dó. Bhíoḋ sé a' tiġeacht ag an tiġ seo. D'fhága sé a bhean ina ċlaiḋ uair nár ṁaiṫ leis í a ṫabhairt leis ag an gceann cuarta a raiḃ sé féin a' dul ann. D'fhága sé i dteach í a raiḃ slopa ann. Chuaiḋ sé féin annsin ċó fada is bhí le dul aige. Nuair a bhí sé a' teacht ar ais arís ar bhí sé ina oiḋċe agus bhí sé a déanaṁ ar an an teach a raiḃ a bhean ann. Casaḋ beirt ḟear leis ar an mbóthar agus bhí an triúr a siuḃal le ċéile go raiḃ sé a déanaṁ lae. Aimsir ḃriste a bhí ann 7 bhí gárda ar na bóiṫre. Casaḋ an gárda leis an triúr agus ṫóg siad an triúr. Tugadar leo iad. Bhíodar ceangailte a' siuḃal amach roiṁ an ngárda. Bhíodar a siuḃal go dtáinig siad ag teach

92

duine ar biṫ a ḃeaḋ amuiċ d'Éireannaiċ san am sin b'éigin leis sé le caiṫeaṁ dá mbeirfí air. Nuair a ṫáinigeadar sto ċó fada leis an teaċ 'sé an ċéad duine a ċuireadar i n-aġaiḋ an dorais le n-a ċaiṫeaṁ an Ceannaire. Seán fear dín ġárda amaċ uaiḋ go gcaiṫeaḋ sé é. Loic an gunna trí huaire. Caiṫeaḋ amaċ an Ceannaire ón gcoiṁla nuair a loic na trí huarraiḋ air. Cuireaḋ fear eile annsin ag an doras agus caiṫeaḋ é. Níor loic an gunna. Marḃuiġ an t-urċar é. Caiṫeaḋ an darna fear annsin. Marḃuiġeaḋ é. Duḃraḋ naċ raiḃ an Ceannaire a déanaṁ tada ar ḃealaċ dá mbeaḋ go marḃóċaiḋe ar an gcéad iarraiḋ é. Sgaoileaḋ a ḃealaċ leis.

Ṫáinig sé ċó fada le n-a ḃean agus an oiḋċe sar gcionn ṫáinig an gárda ag an siopa a raiḃ siad a'

93

Fanaiċ ann. Fuaġruiġeaḋ go raiḃ an
gárda a' tíġeaċt. Fear ar biṫ a raiḃ cóta
gorm air ḃí sé le marḃú. Ní ḋearna
bean an ċeannaiḋe blas ach a ráḋ leis an ḃfear ċrúisḋín a
ḋéanaṁ ḋó féin agus go suiḋfeaḋ sí féin
air. Ḃuail sí a ċeann anuas ar a
ċóta agus ṡuiḋ sí air 7 sgaoil sí
a cóta ar ċaon taoḃ ḋe. Ní raiḃ
blas ar biṫ le feiceál. Ṫáinig an
gárda isteaċ agus níor ḟáġadar fear sa
teaċ nár ṗáċadar le n-a sleaġaċa
(ag ṫ na siar) Níor ḃiaċadar le bean ar biṫ. Níor
ṫáinig aon fear dá raiḃ sa teaċ beo
aċ Ceannaiḋe an ṗoill ḃáin.

6. 12 1932

Mac Rí i nÉirinn

Rí a ḃí i nÉirinn 7 ní raiḃ aige aċ aon ṁac aṁáin. Ní raiḃ tada a ġuil uir é 7 codlaḋ na hoiḋċe aċ faitċíos go n-imeoċaḋ tada dón ṁac. ~~Ta~~ Ḃí bean a raiḃ draoiḋeaċt aice inġean caillíġe draoiḋeaċt i nInis na hIndiaċa. Tar ḃí sí a cur ċuile ḟear dá raiḃ a ġuil 'có fada léiṫe ḃí sí dá gcur ċun báis. Ċuala mac an rí fúiṫe agus duḃairt sé leis an aṫair go ngaḃfaḋ sé có fada léiṫe ag iarraiḋ na hinġíne. Ní raiḃ aon ḃean faoi'n doṁan ba ḃreáġaċta ná an inġean a ḃí ag an mbean draoiḋeaċta seo.

Duḃairt an t-aṫair leis naċ ngaḃfaḋ

Duḃairt sé go ngaḃfaḋ

Duḃairt an t-aṫair naċ ngaḃfaḋ

Duḃairt an mac mara ngaḃfaḋ naċ ndéanfaḋ sé tada eile. Luiġ sé ar a leaba 7 níor ḟága sé an leaba go ḃfaca sé lá 7 bliain. Ní raiḃ tinneas ar biṫ air aċ go raiḃ sé

95

mar marbh. Nuair a bhí an lá is bliain caithte
tháinig bean [illegible] ag an Rí

D'fhiafruigh an Rí di cé raibh a triall nó
a tarraingt nó cé raibh sí a dul

Bean mise adeir sí atá a taisteal
mo bheatha adeir sí. Is dochtúir mé
adeir sí duine ar bith a bhéas tinn
beidh fhios agam céard a bhéas ag gul dó

Is tú a teastuigheanns uaim-sa, adeir
an rí

Céard tá ort adeir sí leis an rí

Mac atá agam atá go dona le bliain
is fearr duit dul suas go bhfeicidh tú
céard tá air.

Chuaidh sé féin 7 í féin suas a'
breathnú ar an mac.

Nuair a connaic sí an mac, tá
fhios agam céard tá air, adeir sí

Céard tá air adeir an rí

Tá air chuir tú i n'aghaidh is é
a dul a dhéanamh rud is mór maith leis

96

dul tar do ċomairle is ní ġéillfiḋ sé don
bṫeaċ go dtabhraiḋ tú cead dó an rud
a bhí sé a ċeapaḋ a ḋéanamh

Tabhraiḋ mise cead dó a ḋéanamh anois
adeir an rí

D'imṫiġ an mac suas síos fan blas
ann. Ní raibh uaiḋ aċ imṫeaċt

Cá méad a ġeobhfas mé uait? adeir an
rí.

Ní iarrfaiḋ mé mórán ort adeir sí aċ
cúig píosaí óir. Ní bhfuair mé aon anró uaiḋ

Thug sé na cúig píosaí dó

D'imṫiġ an mac leis go ndeaċaiḋ sé
go dtí na hIndiaca thoir. Bhí sé a tabhairt
cnoc de léim, an gleann de truis leis
agus an fairrge ṁór de ritte reatte
dá dtigeaḋ sí trasna air bhí sé ċó
gradaṁail sin bhí sé ag imṫeaċt leis
gur casaḋ fear mór dó. Ní faca sé
fear ariaṁ a bhí ċó mór leis. Bhí sé
ċó mór le cnoc. Labhair sé leis.

Ḋfiafruiġ sé ḋó ceard a ḃí sé a ḋéanaṁ annsin.

Tá mé annseo a leigint mo sgíṫe adeir an fear mór ní go minic a ċuirim aċ [illegible] suiḋe annseo

Is fearr ḋuit teaċt innsteaċ liom-sa adeir ~~Ṁac~~ Mac Rí Innéirinn

Cá bhfuil tú a ḋul adeir an fear mór

Tá mé ag ḋul ag toruiġ mná adeir Mac Rí Innéirinn

Gread leat, adeir an fear mór, béiḋ mo ċos ag imṫeaċt an-ċuideaċt leat

PEA bhí léim fad a ~~[illegible]~~ siubhlas tú anoit
mo imbáraċ béiḋ mo ċos innsteaċt nó go sgarfar duine eile leat.
ní ċorrḃocaiḋ an ċos eile seo gan talaṁ seo béiḋ mé an fad sin a tabhairt mo ċos-ṁóige

Bhí an ċos an ḟir ṁóir ag ~~[illegible]~~ imṫeaċt le Mac Rí Innéirinn. Sí a bhí a ḋéanaṁ siubhal ḋó. An t-am céadna lá ar na báraċ casaḋ fear beag ḋó ⁊ a ċluas leagṫa ar an talaṁ. Bhí an fear mór le haiġ

98

mac Rí inÉirinn an t-am sin

Cé leis a ḃfuil tú ag éisteaċt? adeir an fear mór leis an ḃfear beag

Tá mé ag éisteaċt le cuile rud faoin doṁan adeir an fear beag

Cén t-iongantas ar mó atá dá ċloisteáil agat adeir an fear mór

Tá mé ag éisteaċt le torann an ċlaiḋiṁ ~~na gClaiḋeaṁ~~ atá ag an gCailleaċ ḋraoiḋeaċta á baint an ċloigeann de ṁac Rí an Tír Fó Ṫuinn ins na hInḋiaċa ṫoir

Seo mac Rí inÉirinn ~~[illegible]~~ adeir an fear mór. Ṫug sé duais dom-sa i nDé ar son teaċt i n-éinfeaċt leis. Ó caraḋ liom nuair ṫiubhraiḋ mé liom ṫú adeir sé le fear na héisteaċta

Tiocfad, adeir an fear beag

Ṡiubhladar agus bíodar a siubhal go dtí an t-am céadna lá ar na ḃáraċ. Connaiceadar fear annsin agus ḃí sé a siubhal timċeall a' breaṫnú

99

ar cuile taobh de

Ceard tá tú a dhéanamh? adeir an fear mór leis.

Tá mé a breathnú ar chuile rud faoi'n domhan, adeir sé

An bhfeiceann tú chuile rud faoi'n domhan? adeir an fear mór

Feicim adeir sé. D'fheicfinn an rud a bheadh ar tóin na fairrge. dár fainne é ~~mara mbeadh~~
6. 12. '32 ~~ann ai fainne d'fheicfinn é~~

(dár fainne é = dá mba fainne é, dá mbeadh sé chó beag le fáinne)

"Tá sé chó maith duit teacht i n-éinfheacht liomsa mar sin, adeir an fear mór, tiubhraidh mé luach do shaothair duit."

"Tiocfad," adeir sé

Bhí siad ag imtheacht leob ann sin go dtí an t-am céadna lá ar n-a bhárach agus casadh fear mór eile leob ba mó é ná an fear mór féin agus bhí leath-láimh leis chó mór leis an gcuid

eile ḋe.

Céard tá mé i ndon a ḋéanaṁ ? adeir an fear mór leis féin

Tá mé i ndon adeir sé an lám féin a ġineaḋ agus rud ar bí a ḟeiceann mé agus a ċeastuiġeann uaim faoiṅ doman a ṫabairt liom

Teanam uait i n-éinfeacht liom-sa adeir an fear mór. Is tú a ċeastuiġeonus uaim 7 tocfaiḋ mé do páiḋ leat nuair a ḃéas mé réiḋ leat

Ḋimiġ leob 7 bí siad a siúbal go dtí an t-am céadna bí ar na báirí. Nuair a bí leaṫ an lae caiṫte ċoraiḋ fear mór ab leob a bí cóṁ mór le cnoc 7 é ina ṡuiḋe síos agus é a' creaṫaḋ

Cén ċiall an fuaiṫ sin ort? adeir an ċéad fear mór leis

Sin é an caoi atá liom adeir sé, an lá is teoiṫe sa mbliain tá

mé có fuair leis an lá ní fuaire sa mbliain. Ġnó sé orm mé féin a ċoimeád aġam.

Tá muid a' guil ag iarraiḋ mná do'n an céadḟear mór leis. Tá sé ċó maiṫ duit teaċt imṫeaċt linn. Tiubraiḋ muid do ṗáirtí duit. B'ḟéidir go mbeaḋ gnaoi agat againn síos

Tiocfaḋ, go raiḃ maiṫ agat, adar an fear fuar ní maiṫ liom ~~[illegible]~~ é a iarraiḋ orm

Diminiġ leob b'í seal a siuḃal aríṫ go dtí an t-am ceadna le ar n-a báṫaċ agus casaḋ robar leob a raiḃ tóċtar fola air agus naċtar meala. Tarraing an céad ḟear mór amaċ mála airgin leaġ sé acab é agus ċoruiġ cuile ḟear acab a' comaḋ a ṗíosa féin sa mil agus ḋá iṫe, mac an rí

102

is maiṫ le fear an tí uile acab.

Ní fada a bí siad ag iṫe nuair a ṫáinig coileáinín gearr glas go dtí iad

"An cuailín nó cnáimín dom féin nó do mo ċuid coileán sibh?" adeir an coileáinín

'Seaḋ' adeir an céad fear mór, tar isteaċ annseo agus iṫ do ḋóiṫin de

Ṫáinig an coileáinín anall 7 bí siad a' bladaḋ uirṫe go raib sí sáṫaċ

Nuair a bí sí sáṫaċ annsin dubairt an ċéad fear mór leiṫe go raib siad a' gul ag tarraing mná agus adeir sí "ní ḋéanfamuid pruisle ar biṫ de d'uireasbaiḋ tá sé có maiṫ duit teaċt i n-éinfeaċt linn"

Ó maise rachfaiḋ mise i n-éinfeaċt libh adeir sí

D'imṫiġ leob annsin. Nuair a ṫáinig siad ag cúirt na mná seo a raib an inġean álainn aice dubairt an

103

ċéad fear mór le mac an rí a dul isteaċ," agus "adeir sí, "feicfiḋ tú an bfuiġfiḋ tú í"

Cuaiḋ mac an rí isteaċ agus nuair a ċuaiḋ sé isteaċ ċuir an bean céad míle fáilte roiṁ mac rí i nÉirinn. "Is fada" adeir sí, "go dtáinig tú."

Leagaḋ anuas ċuile rud dá feabhas aige. Cuireaḋ tallaí ar bia a iṫe "Creidim" adeir sí nuair a bí bia iṫe aige "gur ag iarraiḋ mná a ṫáinig tú."

'Seaḋ, adeir sé

Tiubraiḋ mise duit í adeir an bean Spáinneaċ dó an inġean. Ní féadfaḋ sé bean ar bit níos breáġaċta ná í a feiceál, aċ adeir sí caitfiḋ tú ċuile rud adéarfas mé leat a ḋéanaṁ agus mara ndéanaiḋ bainfear an ceann díot agus ní mise a ḃainfeas díot é. 'Sé an ċéad rud atá mé a iarraiḋ ort

104

caiṫfiḋ tú an fáinne óir atá ar ṫóin na fairrge ṫíos a ṫabairt ċugam 7 mara mbeiḋ sé sin agat le tabairt dom maidin 7 mbárach beiḋ do ċeann le cailleaḋ agat.

Ċuaiḋ sé amaċ ag an muinntir a bí amuiċ aige.

Céard tá le déanamh agat? adeir an ċéad ḟear mór leis.

Caiṫfiḋ mé adeir an mac rí an fáinne óir atá ar ṫóin na fairrge ṫíos a ṫabairt ċuige.

Bréaġnuiġ adeir an ċéad ḟear mór leis an bfear a raiḃ an t-ainmne aige cá bfuil sé, beiḋ tú ag iniúcaint domsa cá bfuil sé 7 tiúfaiḋ mise mo ċos go ndubraiḋ mé leat é 7 ladhar mo ordóige

Bréaġnuiġ an fear a raiḃ an t-ainmne aige 7 ḋeáin sé don ḟear eile cé raiḃ an fáinne. Sín an fear eile a ċos a ġuś sé leis an fáinne

bíonn na cosanna móra déanta
ar a mbunráirne acab, fada caol fuar

ón ngadar a coise, ṫug sé do ṁac an rí
an fáinne le ḃeiṫ aige ar maidin le
~~ta~~ tabairt don ḃean.

Nuair a ċuaiḋ mac an rí ḃreaċ ar
maidin ṫug sé an fáinne dí

Is ait a' fear ṫú ar sise, sin é an
rud a ċuir ar ċaon fear eile acab
adéanaṁ. Tá rud eile le déanaṁ
agat ~~?~~ nach mór dún a ḃeiṫ déanta
agat maidin i mbáireach. Tá seaċt scór
daṁ agam-sa i bpáirc agus mara mbeiḋ
siad sin íte agat nuair a ġabfas
muga a' breacaḋ agat i mbáireach tá
an ceann le cailleaḋ agat.

Ġab sé amaċ 7 ḋinnis sé don
fear mór é.

Ná bac leis adeir an fear mór
Tosfaiḋ maide na daiṁ sin 7 ní call
duit-sa dul ċun na páirce ċor ar
biṫ adeir sé. Nuair a ġabfas sí
ċun na páirce i mbáraċ ní ḃeiḋ aon ceann ann

106

Nuair a ġab sí ċun na páirce lá ar
na báraċ agus nuair a ġab sí isteaċ
aice, ~~Tá sí~~ Is ait a fear ṁó, adeir
sí. Tá na dáiṁ féin istiġ agat.
"Tá," adeir sé.
Tá leaṫ-ċéad bairille i sléan agam-sa
Tá siad lán de leann 7 mara mbéiḋ
siad ólta agat-sa i mbáraċ bainfear an
cloigeann díot
Ċuaiḋ sé amaċ 7 ḋinnis sé dón fear
mór é.
Ólfar iad, adeir an fear mór. Nuair
a ṫiocfas sí có fada leis an sléan
beiḋ na bairillí leanna ólta. féadfaiḋ
sí-se a ráḋ gur mé féin a ḋól iad
ar nós na ndaiṁ
Nuair a ċuaiḋ sí có fada leis
an sléan lár n-a báraċ ṫáinig
mac an rí a breaṫnuġ uirṫe
Is ait a fear ṁó, adeir sí, tá
na bairillí ólta agat!

"Tá," adeir sé.

Bhí teine fadúighthe aici-sa maidin [illegible]. Bhí sí có mór le stumpa d'ċíroc 7 bhí lasrachaí aiste. Mara ~~[illegible]~~ gcuirfeá ní ar í le [illegible] síos uirthi, adeir sí, níl aon [illegible] [illegible].

Nuair a tháinig sé i gcó fada leis an bhfear mór d'innis sé dó é.

Is fada fuar mé adeir an fear mór leis an bhfear fuar, ach anois téidhfear mé.

Maidin lá ar na bhárach chuaidh sé i gcó fada leis an teine bhí sí lasta. Shuidh an fear fuar uirthi 7 ní raibh fhios go raibh teine ariamh ann nuair a d'éirigh sé.

Nuair a ghabh an bhean ag tóraidheacht na teine ní raibh fhios aice ar fadúigheadh teine ariamh ann nó aithne ar bith air.

Cuir trí ar an teine, adeir sí le mac an rí

"Chuirfeas," adeir sé.

108

Cuiriḋ nuige an ingean a ċodlaḋ leat na anoċt adeir sí agus mara mbeiḋ sí agat nuair a ġabfas nuige ċó fada leat maidin i mbáraċ bainfear an cloigeann díot.

Tiubraiḋ sí an ingean leat, adeir an fear mór leis an macrí, ní tigeann codlaḋ uirṫi. Ní tigeaḋ codlaḋ ar 3an a ṫigeaċt ċó fada leointe nó tá mí sguabṫa.

An oiḋċe sin ċuir sí an ingean a ċodlaḋ. ar an ḃfuinneoig ... ċuir sí an ingean sa leabaiḋ tuit sí 'na codlaḋ agus d'éirig sé tuairim uair roimh an lá 7 ní raibh aonduine sa leabaiḋ leis.

Ċuaiḋ sé ag an bhfear mór. Tá an ingean imṫiġṫe uait adeir sé leis an bhfear mór

Tá, adeir an fear mór. Dubairt an fear mór aonrin le Cluas le héisteaċt a ċluas a ċur le talaṁ go gcluinfeaḋ sé cá raib sí

Ċuir Cluas le héisteaċt a ċluas le talaṁ.

109

"Tá sí ar an gcarraig is faide siar i n-Éirinn adeir sí, cluinim í á tarraingt a hanála. ~~Ḃ~~

Bhraiṫnigh adeir an fear mór le fear na súileaċ go ḃfeiceaḋ tú cá ḃfuil sí.

Bhraiṫnigh fear na súile. "Tá sí ar mullaċ na Carraige is faide siar i n-Éirinn," adeir sí.

~~Is gearr~~

Sín ċuġa do láiṁ adeir an fear mór le fear na láiṁe agus déan do ġnaṫ ċó luaiṫ agus ḟéadfas tú.

Is gearr go mbéiḋ sí anseo agat adeir an fear mór le mac an ríġ. Tugaḋ ar ais í ċó tobann is a tugaḋ as í.

Cuireaḋ i n-éinfeaċt leis an mac ríġ arís í agus ní raiḃ aon ní go raiḃ siad sa leabaiḋ nuair a ṫáinig an máṫair.

Tá sí agat, adeir an máṫair

Tá, adeir an mac ríġ, níor ċuir tú dom í

Tá tú ceart anois adeir sí. Tá ċúig annsin ċoir agam-ne is ann atá a colaiḋ pósta seo. Nuair a ċuaiḃ sí anois a

110

culaiḋ pósta annsan. beiḋ sib a ġul a pósaḋ
lé ag an sagart a ġabfas sib.

Ċuaiḋ sé có fada leis an bfear mór
agus ḋinnis sé ḋó.

Sin é an áit a marḃóċar ṡí, adeir an
fear mór leis. Ní leigfí muna ṫeiċ annsin ṡí.

Ġlaoiḋ sé ar an gcoileáinín gearr glas
agus ċug sé roim ag an gcúirt í. Ċuir sé
tallaċ uisge tríḋ ṫreaċ an ḋoras. Nuair a
ḃí an coileáinín a' gul ṫreaċ an ḋoras
ṫug an sleaġ ach ní ḋearna sí aon ṁarḃaḋ
Nuair a ṫuitfeaḋ sí gan aon ṁarḃaḋ a
ḋéanaṁ ḃí ~~sé~~ an fear a ḃí ina ḃun ina glaċ glas. Sin í an
sleaġ a ḃí a marḃú na ḃfear. Nuair
a ḃí an coileáinín ṫuig gan a marḃaḋ ḃí
an ~~sleaġ~~ fear ṫuig ina ġlaċ glas Ní raiḃ aon ḋoċar
ann níos mó.

Tad é aṫair na mná a raiḃ an iníon
aice an fear mór bad é. Bad é mac
rí na Spáinne aṫair na hinġine. Ḃí sí
pósta leis an máṫair. Ní raiḃ sé pósta

ac bhain leis nuair a ċuir sí uisce sa gcúinne faoi é 7 bain an tsleaġ an cloigeann de. An fear a bí i mbun na sleaġa ba mac dreatáira don máthair é ón Éigipt.

Ní raib culaiṫ éadaiġ ar bit sa gcúinne ċoir. Dubairt an fear mór leis an mac rí a ġul ċó fada leis an máthair arís. Tabhair uirṫi slaitín draoidheaċta duit adeir sé. Nuair a ġabfas tú uisce ~~ag~~ aice fiafróċaidh sí díot an mbfuil an culaiṫ agat. Déarfaidh tusa nach bfuil agus béiḋ sí a' tigeaċt ċó fada leat ~~[illegible]~~ ~~g~~ aċ buailfiḋ tusa leis an tslaitín ~~draoidheaċta~~ í sul má féadann sí tusa a buala. Déanfaiḋ tú leagan ceann-trom cloiċe dí. Fanfaiḋ sí mar sin go ceann seaċt mbliana 7 ní béiḋ aon draoidheaċt aice nuair a éireoċas sí.

Gab sé uisce ~~[illegible]~~ aice annsin 7 ṫug sé an slaitín draoidheaċta leis.

An bfuil an culaiṫ agat? adeir sí

"Níl," adeir sé

Ḃí sí a tíġeaċt ċó fada leis. 7 buail sé leis an tslaitín ḋraoiḋeaċta í 7 rinne sé lagán ceann-trom cloiċe ḋí.

Ḃí an inġean a breaṫnú uirṫe. Is breag a sgéal é a ċailleaċ ġránna, adeir sí. Is iomḋa mac rí breaġ cuirṫa do ḋíṫ aici. Is olc an ċaoi duit-sa rí breaġ mar ṫú adeir sí le mac an rí a ġul a pósaḋ inġean na cailliġe draoiḋeaċta.

Aġus naċ inġean rí mé féin, adeir sé.

Ní doċar ar biṫ anois adeir sí maraċ a ~~[illegible]~~ ċaiṫfá ġaisġíaċt aċt cuirṫa do ḋíṫ aice-sa.

Ṫáinig an fear mór anois ċó fada leob gur pósadh. Duḃairt sé leis an mac rí naċ bfeadfaḋ sé ġul abaile go ~~[illegible]~~ ceann seaċt mbliaḋan go dtógaḋ sé máṫair a ṁná aríst.

D'fan sé féin 7 a ḃean sa gcúirt anois go ceann seaċt mbliaḋan. Nuair

a ḃí na ṡtait mbliain caiṫte ~~[illegible]~~ ḃí ceaṫrar cloinne acab triúr mac ⁊ inġean ~~[illegible]~~ Móirṁín (mór inġean) Rí inÉirinn ar an inġean ba í ba ṡine, Gealṁac rí inÉirinn, Donn-ṁac rí inÉirinn agus Caolglas mac rí inÉirinn. Sin é an t-ainm a ḃaist an t-aṫair mór orṫab.

Agá na ṁáṫar a ċuala mise an sgéal seo agus na sgéalta fiannaiḋeaċta uile buiḋeaċ.

13. 12. 1932

Ṫóg sé an ṁáṫair annsin. Ḃí an triúr iniġṫe aige. Ṫáinig sé féin, a bean is a ċlann go hÉirinn ⁊ ċoṁnuiġeadar ann.

13. 12. 32

Tá trí sgéalta innsiġṫe agam ar Móirṁín Rí inÉirinn — Draoiṫ Ḃairine; Sgéal Caolglas, agus Sgéal na Scailpe Duiḃe ar Ġealṁac.

114

broiġeall

Uair ar biṫ a ḃéas áiṫriú aimsire
nuair a ḃéas gairbín le ḟiġeacaiḋ ṫiocfaiḋ
an ḃroiġeall ar loċ a' Caola agus ar
an loċ taoḃ ṫoir ḋí, loċ na ḃroiġan.
Ní ḟaca mé a' gróċaḋ don ḃreac loċa
ariamh í aċ eascoınnaí. Mara marḃuiġeann
sí an eascoınn ṡul má ṡluigeann sí ~~sí~~ í
tiocfaiḋ an eascoınn amaċ agus siúlaiḋ
a ruball. Tá an eascoınn i ndon ṫiġeaċt
i ndiaiḋ a ruball ċó maiṫ le i ndiaiḋ
a ċinn le n-aġaiḋ ċinn a ṡluigtear
ēan breac ċuile ēan a ṡluigtear breac
ḋeanfaiḋ siad an cleas céadna 1 ndiaiḋ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ le nai mbéiḋ eiteoga an éisc a' ġearraḋ
ina n-aġaiḋ. Nuair a ṡluigtear broiġeall eascoınn
gan í a ḃeiṫ marḃ uile aige 7 nuair
a ṫreoċas an broiġeall san áiṫ níl baoġal
ní ḋeasoċaiḋ an eascoınn a' coruiġe. fillfiḋ
an broiġeall ar an loċ go leigiḋ sí amaċ
an eascoınn go stuġaiḋ sí marḃ uile sí

115

Nuair a bíos an eascann marbh uilig aice sluigfí sí gréa í. Nuair a ṡluigeas broigeall eascann ólfaiḋ sí sáile ag ól sa droċanna gan dul faoi'n bpoll ag iarraiḋ a plúċaḋ.

síol marbú a ṫabairt sí

Tá loċ a Cadla ⁊ loċ na Sgorgan tanaidh agus neart eascoṅaí i ngaċ aon ċeann acab

Eascoṅaí Coċaill

Tigeann eascoṅaí coċaill anuas faoi Ṡamhain. Eascoṅaí beaga iad. Tá siad ar fad ar ċó méid.

Tá eascoṅaí coċaill a méaduiġeanns iad na loċanna. Tá eascoṅaí móra i loċ na Sgorgan. Ċuireas spiléad ar loċ Sgorgan. Thaiream sé fiċead a bí san dorugan spiléad, cloċ ar ċaon ceann de an dorugan leigiġe ar ṫóin na loċa. Snuġán a' teaċt aníos ⁊ buaiḋ sé ċorca air. Béiḋ dubáin ar an doruġa glinne de snúda leadar ar an dubáin ⁊ an glinne i bfarró san doruġa. Baoiṫí ar na dubáin. Nuair a ṡluigeas an breac an baoiṫe gabfaiḋ an dubán ann

cnaċógo lúb

béiḋ an doruġa a ṫabairt eargaiḋ ċoiḋċin dó go mbeiḋ sé marḃ. Marḃuiġeann an sgóirpeaḋ. béiḋ ċuile breac marḃ aiċ an earcon. Ní béiḋ an earcon marḃ.

An uair a ċuirear sgaoileaḋ ar loċ na sgorgan biḋ na h-earconaí ċó mór ar an doruġa gur sgaoilear iad le sgannraḋ. Biḋ siad ċó mór le earconaí fairrge. Ní raiḃ aon ḋubáḋ againn ar an doruġa naċ raiḃ earcon air. Ní maiṫ liom earcon mór a ḟeiceál ar loċ. Ní maiṫ le daoine iad iṫe.

Loingneaċ

Earconnloċa an loingneaċ a bfuil poballleaṫan uirṫe. Tá an poball ċó leaṫan le poball gliomaiġ. Tá an feoil ag an poball leaṫan ⁊ tá an poball leaṫan béiḋ an loingneaċ a feadġail nuair a ṫeoċfar sí ar an aṫa. Cuala mé níaṫair a ráḋ nár iṫ sé ariaṁ breac loċa ba blasta ná an loingneaċ.

an coiċraiḋ
breac na hoiċraiḋe
breac a lábáin

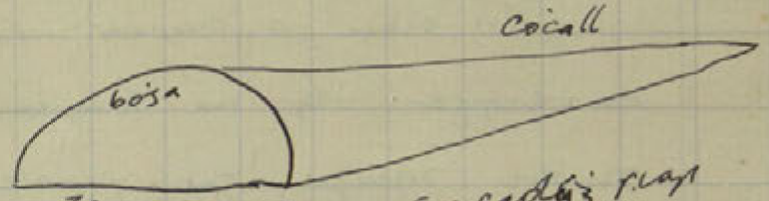

Tá sí a caḋlaiġ síos
is gléas marḃ ar cois é

Síolruġaḋ éisc

Is ar an tanaiḋe a síolruiġeanns na bric. Síolróċaiḋ siad san abainn a mbíonn gaineaṁ ann. Má bíonn gainṫain sa tanaiḋe ar an loċ féin síolróċaiḋ siad ann. Nuair a bíos an boċnaiḋ cuirṫe sa ngaineaṁ tiocfaiḋ an breac rua ótá fásta in-an-méid tiocfaiḋ sé ón loċ 7 ṫiocfaiḋ sé an boċnaiḋ. Beireann breac baineann an boċnaiḋ sa ngaineaṁ. Leigeann an breac fireann an lábán anuas ar an boċnaiḋ. Cuireann siad gaineaṁ anuas ar an boċnaiḋ Cuireann an breac fireann ceud iṁáiḋ gainiṁ aníos 7 cloċa isteaċ is naċ mbeiḋ an sruṫ dá tabairt leis.

118

Coċall

Nuair a bhí mé óg bhí coċall againn. Ċuaiḋ mé amaċ oiḋċe le fear eile agus ċuireamar coċall san abhainn ar an gcora. D'fág an fear eile ag an gcoċall mé agus ċuaiḋ sé féin a sgaṫaḋ na mbreac isteaċ sa gcoċall. Ní raiḃ buailte aige aċ cúpla corraiḋ den ċleiṫ ar an uisge nuair a d'airiġ mise an meaḋáċan ins an gcoċall. D'fuagair mé air. D'fuagair sé orm mo ġreim a ċoinneál go dtigeaḋ sé ċó fada liom. Tóg mund an coċall. Trí breac a bhí inntí. Ní ḟaca mise ariaṁ trí breac de ḃreac loċa a bhí ċó mór leoḃ. Bhíoḋ cleiṫeaċa móra acab a sgaṫú na mbreac, claiḋe saiġte. Na daoine ar ḃ'ionṁain leoḃ breac a ṫabhairt go muintir an baile d'fanaidís istigh sa mbráċa sa ngeaṁ naċ bfaċaidís iad.

trad ualaċ
trad ualaċ
ualaċ sgafánta
naċ gcuirfeaḋ
an iomarca
meaḋáċain air.

Pádraic Baclámhaí Ó Súilleabháin

Bhí Pádraic Baclámhaí Ó Súilleabháin ina chomhnaidhe i ndoire Lorruir nó i loch mhac Con Uidhre. Bhí sé ina ainfhear groda. Tháinig an ceannaidhe sto isteach aige 7 fuair sé lóistín uaidh. Fear mar ghroddhaimhneach a bhí ann. Chaith sé an oidhche ann. Ar maidin nuair a bhí a mbricfeasta caithte ~~agc~~ acub dubhairt Pádraic Baclámhaí go gcaithfeadh sé dul a bhaint nalaí fraoich. "Gabhfaidh mise i n-éinfheacht leat," adeir an ceannaidhe. Bhí mórán láimhe agan gceannaidhe.

"Féadfaidh tú," adeir Pádraic Baclámhaí, "ach caithfidh mise mo mhála a thabhairt liom." Thug sé leis a mhála. Bhuail an bheirt i n-éinfheacht agus an chéad áit péis dtar a dtáinig siad ba é an mór a dtáinig mise le thú a fheiceáil a deir an ceannaidhe. Chuala mé gur fear mór groda thú.

Níl aon locht agam-sa ar thú a fheiceáil adeir Pádraic.

Chaith an ceannaidhe a chóta dhe

agus seanḋ a bhí taobh istigh ar cúlaibh duine uasal a ṫiubhrá tríd an bhfáinne. Seanḋ a bhí ann duine uasal a ṫáinig le Pádraic Bacláimhe a ḟéachaint.

Dionnsuigheadar a chéile agus níor leig Pádraic Bacláimhe aon buille amháin den ṁaide air féin leis an gcosaint a rinne sé ach d'fhága sé gráisceann dearg ar an bhfear eile, gráisceann có dearg le na ḟuil. Bhí sé maoildearg aige. Feannsan. Fuair an ceannaidhe a ṡiól.)

Tá sé có maith duit teacht abhaile liom arís adeir Pádraic Bacláimhe leis agus fanacht go bhfágaidh tú bruach. Ċuaiḋ sé abhaile le Pádraic Bacláimhe agus d'fhan sé go bhfuair sé bruach saisteach nó coisgíos agus Pádraic dá bhleaghadh.) Bhí Pádraic ní ba uaisle ná é. Bhí meisneach aige ar a láimh

Ċuala Máirtín an scéal seo aig a na ṡeanṁ go ndéanaidh Dia grásta air.

13. 12. 1932

Camroilc

Duine ar biṫ mar sin camroilc ina láimh nó ina ċois, aċ an oiread le ċéile, má ṫéiḋeann sé sa ḃfarraige ní ~~[illegible]~~ gabhfaidh sé go tóin ó'n poll.

Camroilc, cor sa láimh nó sa gcois.

~~[illegible]~~

An Liús a Ṡluig Bradán

Ċaiṫ mé seaċtain sa gcuill ḃig ar an Loċ Coirib. Ṫáinig liús isteaċ ann agus bhí sealgóg bradáin ar a béal. Bhí an bradán sluigṫe ag an liús go dtí an tsealgóg. Bhí dhá ṗunt fiċead san liús agus punt is fiċe san mbradán. Ṫaċt an bradán an liús.

Sealgóg, an ċuid ċaol den breac. Tá an t-earball fásta aici.

122

Fuireaṁain Ċarraig a Meacain

Tá na fuireaṁain ó ṫuaiḋ de Ċarraig a meacain. Tá dúmhlinig mór i mullaċ ċaon ċeann acab, cloċa geala naċ bfuil tada a fás orṫab. Téiḋeann faoi leis an rabarta, aċ go mbeiḋ an ṫaoiḋe i gcoinnaiḋe orṫab. Nuair a ḃeiḋeas trágaḋ mór ann ní ḃeiḋ ann aċ go mbeiḋ aṫa úir cad nuair a ḃeiḋeas ceanna slat 7 cabairleaċ ag ċuile níḋ tiriṁ. Sórt feamainne duibhe ann, cosa griaḋa. Ag bun na feamainne duibhe sin fásann creaċnaċ. Bíonn duileoigíní ar na leacraċa.

Bhí fear i nÁird Mhór Seán Ó Donnċaḋa. Bhí sé a' guil ag cuartaċ crúbán lá, ṫug sé a bean leis sa mbád 7 fear eile Síomán Ó Mongáin. Bairbre Ní Ċuirrín, Bairbre Labhráis a bhí ar an mbean. Ċuir Seán amaċ an bean ar na fuireaṁain le guil ag cuartaiġ creaċnaiġe. Ċuaiḋ sé féin amaċ ar an gcaḋlaṁ ag cuartaċ

123

cnúdán. Nuair a ḃí an ċreaċnaí bainte acab agus ċonnaic siad an tuile a' tiġeaċt tugadar leo an ċreaċnaí go barr na dúirlinge. dúirling an ḟreaṁainn. Ṫosuiġ Síomón Ó Mongáin a' déanaṁ leacṫa cloċ le go seasfaḋ an beirt air. Bhí an tuile a' tiġeaċt orṫab. Connaiceadar bád a' gul anoir ó Ceann Gólaim 7 connaic an bád iad Pairic Ó Mongáin a bhí sa mbád 7 bhí ḟios aige gur ingeibeonn a bhí an beirt Ṫáiniġ sé ċuca agus ~~[illegible]~~ ċaiṫ sé téad ċuca Ní ḟéadfaḋ sé an bád mór a leigint ar an dúirling. Ṫáiniġ bairbre amaċ ar an téad agus ċaiṫ sé an téad arís ċuig Síomán go dtáiniġ siad araon amaċ. Ṫug sé go Cill Ċiaráin iad 7 ċuir sé isteaċ iad. Seán Ó Donnċaḋa a bhí ag lorgaiḋ cnúdán roimhe sé dearmad orṫab Ní ṫáiniġ sé go mbeaḋ a sgéal innsiġṫe. Nuair a ṫáiniġ sé ní raiḃ aon aṁarc ar aon dúirling nó ar ṫada. Bhí siad faoi. Síl sé go

Is ag bean a bhí[?]ċais 1 Roisín na mBan A. a ċuala Micilín an sgéal seo Aimsir [illegible] do bháthadh Labhrás T.

raibh a bhean agus Síomán báidhte. Aċ nuair nár ṫáinig sé ċuca ċuir dá fear eile ċuca. Nuair a ṫáinig Seán Ó Donnċadha abhaile bhíodar uilig róidhe.

13. 12. 1932

Ṫáinig Pádraic Ó Flaiṫeartha isteach ċugainn anois díreach:

"Nuair a ḃéas mise cóṁ sean leat-sa, a Ṁicilín, béidh daoine a teaċt anuas ó Bhaile Áṫa Cliaṫ a fiafruiġe díom-sa "An raibh aithne agat ar Ṁicilín Pháidín? Cén sórt fir a bhí ann".

125

an bean a ṫáinig faoi ṫír.

Fear boċt a ṁairc aimsir leis an bfairrge fadó. Ḋeanfaiḋ mórán aimsir leis an bfairrge álainn sé go ceann lá 'n bliain. Bí sé a' siúl annsin cois an bfairrge cuile lá go raib an lá 'n bliain iṁṫiġ. Níor ḟaillig sé lá ar biṫ go raib an lá 'n bliain istiġ aige. Nuair a bí an lá 'n bliain istiġ annsin aige fuair sé bean breaġ faoi ṫír. Bí bean aige ṡó féin. Bí sé pósta. Ṫuġ sé leis an ḃean isteaċ 7 ċoinniġ sé í i leaṫtaoḃ na teine ṡí a mbaḋ ceaḋ aice suiḋe 7 luiġe ann. Ní laḃróċaḋ sí ní ḋeanfaḋ sí gáire bíoḋ sí a breaṫnú ar ċuile ruḋ ní ḋeanfaḋ sí aon iongantas ḋe ruḋ ar biṫ. Aċ ṫáinig fear agus a bean isteaċ lá agus ṡuiḋ an ḃean ar ċaṫaoir 7 ṡuiḋ an fear an taoḃ ṫuas ḋe i gceann a droma. Bí ruip i bfolainn na mná taoḃ ṫiar, ṫosaiġ an fear a' pioċaḋ na rop as an bfolainn 's dá gcaiṫeaṁ ar an urlár. Ċuir an bean

sa gclúid sean-gháire aige.

Nuair a chuaidh an fear is a bhean amach, mhair droch-chroí air, adeir bean a tighe leis an mbean fairrge ní dhearna sí gáire ó tháinig sí sa teach agus anois tá muid náirighthe agat a gáire faoin bhfear is é a piocadh na sop as folaing na mná.'

Mhair droch-chroí air féin adeir an bhean fairrge, 'dá mbeadh fhios aige céard a chuir na sop i bhfolaing na mná ní phiocfadh sé con ar bith cad.

Cúpla lá ina dhiaidh sin chuir ~~sé~~ bean an tighe pota cadaigh síos ar an teine. Nuair a bhí an pota bruithte thóg sí an pota dhen teine agus nuair a bhí sí a gul suas an t-urlár leis an bpota bhuail sí cos ar rud agus ghearr sí a hordóg. Leag sí an pota uaithe agus ní raibh sí i ndon tada dhéanamh le a raibh de pian ina méir.

Chuir an bhean sa gclúid sean-gháire aisti. Má chuir féin níor thaithnigh bean a tighe tada

127

ḃí fearg uirthi. Lá ar n-a ḃárach ċuir sí an poca ar an teine arís. Nuair a ṫóg sí ~~t~~ ċonnaic sí glan ar an áit ar ġearraḋ í an lá roiṁe. Má ċonnaic féin ḃuail sí cos i n-aġaiḋ rud eicint a ḃí san urlár agus ġearr sí í féin ní ba measa.

Ċuir an ḃean sa gclúid scean ġáire aiste.

Gráinne, adeir bean an tíġe gur le haġaiḋ ḃeiṫ a magaḋ fúinn a ṫáinig tú ċun a' tíġe ċugainn. Rud ar biṫ dá ḋonacht ~~tá~~ ȧ-ṫárlaiġeas dúinn gur gáire a ḋéanfas tú.

Ó dá mbeaḋ fios agat féin céard a ġearr ṫú ḋéanfá féin gáire níos fearr ná mise, aċ béiḋ fios agat ar ball é," adeir sí

Nuair a ṫáinig an fear isteaċ "gab sgéal adeir an ḃean sa gclúid leis, agus cuartuiġ a feiċeann a ḃfuiġeaḋ aon rud a ġearr cos do mnaoi inné.

Feicim adeir sé mar béaḋ ḋoirnín

poca aníos ann.

Tabhair leat an lúb adeir sí 7 cuir sa doirnín é níl aon bhlas le coinneáil uait ach é a tharraingt aníos.

Tharraing sé aníos é 7 sé ... a bhí ann poca óir.

Dubhairt sí annsin leis breathnú san taobh eile den teach a feiceál a mbeadh tada eile ann.

Breathnuig agus connaic sé mar a bheadh doirnín poca aníos as an urlár. Chuir sé an lúb ag obair aríst agus tharraing sé aníos poca eile 7 é lán d'ór

Anois adeir sí le bean an tighe, féadfaidh tú do dhóthain gáire a dhéanamh anois 7 beidh [illegible] do shaoghal agat. Tabhair chugat leat anois mé adeir sí le fear an tighe agus fág san tigh a bhfuair tú mé. Ná bac liom níos mó."

D'fág sé ann í agus níor an [illegible] beo í ó shin i leith

13.12.1972

ag é n-a
[illegible] [illegible]
mheabhrú an
sgéil seo.

129

28 mbilleog sgríobhtha agam anois ó Mhicilín tar éis dom bheith ag cainnt i leith fhéis. Tá an ghaoth anoir a bhí againn le seal lá imighthe agus gaoth chneádha aniar aduaidh againn. Tá sé anois tar éis meadhon oidhche agus mé mothuighim ach tá fonn codladh ar Mhicil fós. Bhí sé a dhruimleadh an sgéal, adeir sé, agus é dhá innseacht. Bhí cuid mhór dhen sgéal innsighthe nuair a dhúisigh sé agus ní raibh cuimhne aige ar an sgéal. Caithfidh mé anois an cás a thabhairt amach agus Micilín a fhágáil thoir ag feannadh an bhóithrín i Ros na mBanbhaidhe. Siubhlaidh sé abhaile uaidh sin, suas an bhóithrín 7 treasna na ngarranta go dtí n-a thighín i Ros na mBanbhaidhe ar thaobh Loch mac Caola.

Idir 12 7 a haon am. 14. 12. 43